

Internet, szólásszabadság és a tárhelyszolgáltatók felelőssége

Szerző: **Szabad Szóló**

Budapest, 2014

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés – az internet és közege	3
1.1. Az internet	3
1.2. A közeg	5
2. Szólásszabadság az ezredelőn	8
2.1. A szólásszabadság határai és az internet	8
2.2. A tárhelyszolgáltatók helye és szerepe a virtuális közbeszélgetésben	13
3. A tárhelyszolgáltatók felelőssége	17
3.1. A tárhelyszolgáltatók mentessége	17
3.2. Változó tendenciák: a Delfi-ügy	23
4. Konvergencia a jogban?	26
4.1. Új fejlemények a szabályozásban	26
4.2. Végeredményként joghézag?	30
5. Következtetések és a „merre tovább” kérdésköre	35
Irodalomjegyzék.....	39
Jogforrások.....	43

1. Bevezetés – az internet és közege

1.1. Az internet

Amikor Douglas Adams 1979-ben megírta főművét, aligha sejtette, mennyire előremutató, és az évtizedeken belül megvalósuló társadalmi és technológiai változások szempontjából érvényes megállapításokat tesz. GALAXIS Útikalauz Stopposoknak című regényének egyik „protagonistája” egy olyan könyv, amely „*egyedül tölti be az összes tudás és bölcsesség tárházának szerepét*”, annak ellenére, hogy „*sok benne a hézag, és tele van kétes, de legalábbis üvöltően pontatlan adattal*”. A könyv sok más tulajdonsága mellett többek között azért is sikeresebb „*kevésbé szárnyaló elődjénél, mert némileg olcsóbb*”¹. Adams regényében a könyv a világ és a társadalom elé tartott kíméletlen görbe tükrök lehetőségeinek kiapadhatatlan forrása.

A párhuzam a GALAXIS Útikalauz és korunknak a tudás kizárólagos letéteményeseiként megjelenő vívmányai között több, mint kézenfekvő. „*Megnyugtató*”, ergonomikus kutyűrök segítségével a másodperc törtrésze alatt elővarázsolható az „*összes tudás tárháza*”, ahol időbeli és térbeli határok nélkül, gombnyomásra tárolnak fel előttünk a legkülönbélebb tartalmak², és mivel a neten az információ sem ábécé, sem pedig bármilyen más szempont alapján nem rendezett, nem hierarchikus³, bizony gyakran lehetünk tanúi néhány „*üvöltő pontatlanságnak*” is. Douglas Útikalauza akár maga az internet is lehetne, melynek az ezredelön tapasztalt, viharos tempójú térhódítása igen fajsúlyos változásokat eredményezett majdhogynem mindenben, amiről a megjelenése előtt tudomásunk volt, vagy lehetett.

Hogy pontosan mi is ez az eszköz, amely ilyen elemi erővel, mondhatni, egyik pillanatról a másikra, már-már észrevétlenül képes volt gyökerestül átformálni a közvetlen környezetünket éppúgy, mint társadalmi berendezkedésünket, globalizálódó világunk tendenciáit? Mi is ez az eszköz, amely emberek százezreinek tekintetét szögezi nap, mint nap kis, világító kijelzőkre, légkondicionált irodákban és a közösségi közlekedés cigarettacsikk-mentes megállóiban egyaránt? Mi is ez az eszköz, amely a kommunikáció és a tudás státusára⁴ gyakorolt elképesztő hatásának köszönhetően bátran nevezhető napjaink GALAXIS Útikalauzának?

¹ Douglas ADAMS: *Galaxis Útikalauz Stopposoknak*. Budapest, GABO, 2004. 8.

² BAYER Judit: Formához tartalom. In: BAJOMI-LÁZÁR Péter – BAYER József (szerk.): *Globalizáció, média, politika*. Budapest, MTA Politikatudományi Intézete, 2005. 139. [BAYER (2005a)]

³ Thomas Hylland ERIKSEN: *A pillanat zsarnoksága*. Budapest, l'Harmattan, 2009. 25.

⁴ Jean-Francois LYOTARD: A posztmodern állapot. In: Jean-Francois LYOTARD – Jürgen HABERMAS – Richard RORTY: *A posztmodern állapot*. Budapest, Századvég, 1993. 7.

Az egyik legelfogadottabb fogalmi meghatározás szerint az internet olyan számítógépek és kisebb hálózatok redundánsan összekapcsolt (vagyis a minimálisan szükségesnél sokkal több összeköttetést tartalmazó) rendszere, amelyek hajlandók bizonyos információt megosztani a többiekkel az Internet protokoll, mint lingua franca, "mindenki által ismert nyelv" segítségével⁵. Egy alapvetően kisméretű, tudományos célú kutatási hálózattól vált azzá a globális kommunikációs platformmá, amely napjainkban alapvetően határozza meg a kereskedelmet, a szociális szolgáltatásokat, az oktatást, és természetesen mindennapi kapcsolataink rendszereit is⁶.

Az internet mindazonáltal technikai szempontból is kapcsolatot jelent, mégpedig számítógép-hálózatok kapcsolatát⁷. Mindez azt jelenti, hogy tárgyalt jelenségünk nem egy tárgyi mivoltában létező, elkülönült fizikai dolog, hanem az a mód, amelynek köszönhetően a világon létező hálózatok egymással kommunikálni tudnak⁸. Leginkább egy szabálytalan hálózathoz hasonlít; egy olyan gombolyaghoz, melyben számtalan szál fut, és ezek időközben összecsomózódnak, azzal, hogy a szálak között semmilyen hierarchia nem létezik⁹.

Az internet a hálózatok hálózata: nyílt architektúrájú, több szempontból is lényeges és jellegadó tulajdonsága szerint, az összekapcsolódás struktúráját tekintve központ nélküli, tehát jóformán tetszés szerint bővíthető¹⁰. Ez hatalmas előrelépést jelent a kommunikáció szempontjából, tekintve, hogy lehetővé teszi a hálózat bármely pontján történő becsatlakozást, azt, hogy információkat fogadjunk és üzeneteket küldjünk¹¹, az egyének és a szervezetek így értelmes kölcsönhatásba tudnak lépni egymással egy olyan eszköz segítségével, amelyből kialakult az individualizált, interaktív kommunikáció világméretű hálózata¹². A különböző adatokat ún. csomagkapcsolt technológiával továbbítják, mely szerint a küldő számítógép az adatokat kis csomagokra bontja, etc. etc. etc...

Az ilyen, és ehhez hasonló, technikai jellegű megállapítások sora szinte a végtelenségig folytatható lenne, az ezek szabta ösvény követése azonban aligha visz közelebb annak az elképesztő, globális méretű hatásnak a legalább érintőleges feltérképezéséhez, amelyet az

⁵ Christian CRUMLISH: *Internet a rohanó embereknek*. idézi VEREBICS János: Lex Informatica <http://goo.gl/jkCmTa>.

⁶ BARTÓKI-GÖNCZI Balázs – POGÁCSÁS Anett: A médiatartalom-szolgáltatásnak nem minősülő internetes tartalmak szabályozása. In: KOLTAY András – NYAKAS Levente (szerk.): *Magyar és európai médijog*. Budapest, CompLex, 2012. 583.

⁷ ROPOLYI László: *Az internet természete*. Budapest, Typotex, 2006. 205.

⁸ BARTÓKI-GÖNCZI – POGÁCSÁS i.m. 584.

⁹ SZÜTS Zoltán: *A világháló metaforái*. Budapest, Osiris, 2003. 88.

¹⁰ ROPOLYI i.m.164.

¹¹ BAYER József: Globalizáció, média, politika. In: BAJOMI-LÁZÁR Péter – BAYER József: *Globalizáció, média, politika*. Budapest, MTA Politikatudományi Intézete, 2005. 36.

¹² Manuel CASTELLS: *A hálózati társadalom kialakulása*. Budapest, Infonia, 2005. 465.

internet megjelenése társadalmunkban előidézett, és amelyek bemutatására a továbbiakban legalább címszavakban törekedni fogok. Hogy másképp is történhetne e kísérlet, mint címszavakban.

Középpont nélküli struktúrájával az internet számos vita és elmélet középpontjában áll, a világ minden részére kiterjedő rendszerével pedig nem csak egyéneket és hálózatokat, hanem olyan fogalmakat és jelenségeket is összekapcsol, amelyek olykor egymástól függetlenül, olykor egymással szoros kapcsolatban, de szinte kivétel nélkül elő szoktak kerülni a korunkról zajló diskurzusok során. E fogalmak néhány mondatban történő vizsgálata talán segíthet a mélyebb összefüggések megvilágításában.

1.2. A közeg

Nagy fába vágja a fejszét az, aki korunk jelenségeinek vizsgálatára vállalkozik. Eleve már a kifejezés általános jelentéstartalmát tekintve is erősen kétséges bármiféle konszenzus létezése, nem is beszélve az olyan kérdésekről, mint a konkrét elnevezés, hogy mikorra datálható 'korunk' kezdete, vagy, hogy beszélhetünk-e 'kor'-ról egyáltalán¹³. Annyi mindenesetre bizonyosnak látszik, hogy valahol, valami megváltozott, de legalábbis változóban van; ám hogy pontosan mikor és mi, abban nem tudnak egy véleményre jutni jeles gondolkodóink.

Van, aki szerint 'korunk' nem is a történelem önálló fejezete, csupán átmenet egy már nem és egy még nem között, míg mások szerint előző 'kor'-ról nem beszélhetünk, és a múlt csupán a jelen szemszögéből értelmezhető¹⁴. Mások megint mást mondanak: épp ellenkezőleg, 'korunk' az előző 'kor' kései szakasza, az önkritika és az önkorrekciónak olyan fokozata, amelyben új jegyekkel és összetevőkkel egészül ki, megváltoztatva és mérsékelve önnön némely jellegzetességét¹⁵. Van, aki szerint a jelenlegi állapot csak átmeneti, és van, aki szerint maga a cél; vannak, akik korszakos váltásról beszélnek, és vannak, akik sajátos társadalomtípusról, új civilizációról, kulturális paradigmákról, jelentésrendszerekről¹⁶. Zavaros ügy, mindenesetre a meghatározási kísérletek körüli terminológiai, kronológiai és számos más területen megjelenő csűrös csavarás ellenére léteznek olyan közös tapasztalatok,

¹³ FEKETE Balázs: Posztmodern elméletek. In: TAKÁCS Péter (szerk.): *Államelmélet I.* Budapest, SZIT, 2012. 377.

¹⁴ ROPOLYI i.m. 316.

¹⁵ ÁDÁM Antal: *Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás.* Budapest, Osiris, 1998. 9.

¹⁶ HANKISS Elemér: *Az ezerarcú én.* Budapest, Osiris, 2005. 329.

amelyekből a különböző elméletek és vélemények sarjadnak, sőt, mi több, e közös tapasztalatok életszerűen modellezik a nézőpontok fentebb vázolt polémiája.

Abban általában egyet szoktak érteni például, hogy 'korunkból' hiányoznak a rendszerek, az abszolút értékek, hiányzik az objektivitás¹⁷, és a felvilágosult örökséget felváltó decentralizált, alárendelések helyett mellérendeléseket és felsorolásokat alkalmazó, átláthatatlan, átrendezhető, és minden szegmensében átjárható kulturális térszerkezet megjelenésében is egyetértés mutatkozik¹⁸. Általános tézis, hogy új társadalmi formák alakultak ki, a 'kor' posztmodern, a társadalom posztindusztriális, a tudás pedig alapvető termelőerővé vált¹⁹. Léteznek továbbá olyan kulcsfogalmak, amelyek, még ha csak érintőlegesen is, de szinte kivétel nélkül fel szoktak merülni 'korunk' kapcsán. Egymás mellé rendelt fogalmak ezek, még sincs értelme egymás nélkül tárgyalni őket, olyan szorosan függenek, fonódnak össze. Némi képzavarral élve, a globalizáció és az információs társadalom fogalmai pl. szinte kivétel nélkül kart karba öltve szerepelnek a különböző elméletekben.

A globalizáció jelensége a társadalmi élet világméretű összekapcsolódásának határokon átnyúló, egyre szélesedő, mélyülő és gyorsuló folyamata, melynek jellemzői közé tartozik a tér zsugorodásának és az idő gyorsulásának képzete, a tevékenységek és a munkavégzés adott helyhez kötöttségének mindinkább marginalizálódó jellege²⁰. Az információs társadalom kapcsán főleg a robbanásszerű technológiai fejlődést, a számítástechnika és az internet viharos tempójú térhódítását, valamint a hagyományos kommunikációs fogalmak – úgy, mint tudás, hír, irodalom, szórakozás – konvergenciáját szokták kiemelni²¹.

Akár gazdasági, akár politikai vagy kulturális értelemben használják is, a globalizáció minden esetben valamiféle transznacionalitást, nemzetek-felettséget feltételez, amely következtében egyre több ember ugyanazokat a javakat, használati tárgyakat és szolgáltatásokat keresi, találja és fogyasztja²². A folyamat furcsa elegye a technikának, az információáramlás témáinak, illetve az információknak a közönség részéről való felfogásával és befogadásával kapcsolatos kérdéseknek²³.

Az információs társadalomban az ipari terméket az információ váltja fel a világgazdaság porondján. A súlypont a dolgokról a jelekre tevődik, hiszen azok szabadabban áramlanak,

¹⁷ FEKETE i.m. 377.

¹⁸ GINTLI Tibor – SCHEIN Gábor: *Az irodalom rövid története*. Pécs, Jelenkor, 2007. 596.

¹⁹ LYOTARD i.m. 15.

²⁰ BAYER József i.m. 10.

²¹ Asa BRIGGS – Peter BURKE: *A média társadalomtörténete*. Budapest, Napvilág, 2004. 280.

²² DOBAI Sándor: Globalizáció és jog. *Jura*, 2008/2. 7.

²³ Michael GUREWITZ: Az elektronikus sajtó globalizálódása. In: ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert – TERESTYÉNI Tamás (szerk.): *Média, nyilvánosság, közvélemény*. Budapest, Gondolat, 2007. 988.

mint a dolgok²⁴, a szabad áramlás pedig a globalizáció követelménye: a szuverén államok határain átívelő gyártási, tervezési munkálatokból és marketingből álló sokrétű tevékenységcsokor tengelyét az információ alkotja, ami ezáltal kiemelt jelentőséget kapott. Médiumokkal átítatott környezetünkben az élet lényegében szimbólumok, önmagunkról és másokról szóló üzenetek cseréje és befogadása körül forog²⁵.

Mindezen jelenségek között az internet véleményem szerint frappáns kapcsolóelvként definiálható. Mi sem foglalja jobban össze a globalizáció és az információs társadalom együttesen ható, kurrens térhódítását, mint a fejlett számítógépek, multifunkcionális táblagépek és okostelefonok, GPS-ek segítségével lassan bárki által és bárhol hozzáférhető információ, mely a nemzetek felett álló, egész világot behálózó és egyként magába foglaló internet közvetítésével bármely más nyersanyagnál könnyebben, olcsóbban és gyorsabban áramlik a felhasználók között. Nem kell Marshall McLuhannak lenni azon konklúzió levonásához, mely szerint az internet által minden eddiginél konkrétabban valósul meg 'korunk'-ban a „globális falu” állapota, az egyetlen korlátozott tér víziója, amelyben élünk, és ahol a törzsek dobjai visszhangzanak²⁶.

Látható, hogy a változások egész világunkra, társadalmi berendezkedésünkre kihatnak. Filozófusok, szociológusok és más társadalomkutatók egész seregét ihlették meg az e változások nyomán felfakadó kérdések, melyek már pusztán horderejüknél fogva sem csupán az elméletben okoztak fluktuációt. A technológia mellékhatásai a kulturális összefüggéseket is érintik²⁷, melyek kutatásának és mélyebb feltárásának igényéből adódóan a jog sem kerülheti meg a változásokból adódó sajátosságok vizsgálatát, elismerve, hogy azok példa nélkül álló gyorsasága egyben példa nélküli kihívást is jelent²⁸.

²⁴ ERIKSEN i.m. 27.

²⁵ Frank WEBBSTER: Globalizáció, információs társadalom, internet. In: ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert – TERESTYÉNI Tamás (szerk.): *Média, nyilvánosság, közvélemény*. Budapest, Gondolat, 2007. 971–977.

²⁶ Utalás Marshall McLuhan híres bonmotjára. In: Marshall MCLUHAN: *A Gutenberg-galaxis*. Budapest, Trezor, 2001. 45.

²⁷ ERIKSEN i.m. 43.

²⁸ VEREBICS János: Az elektronikus gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok jogi alapkérdései az információs társadalomban. In: Zsuffa Ákos (szerk.): *E-kereskedelem*. Budapest, Századvég, 2002. 23.

2. Szólásszabadság az ezredelőn

Az Alkotmánybíróság 2014. május 27-én kelt határozatában elutasította a hozzá benyújtott alkotmányjogi panaszt. Az indítványozó, aki egy ingatlanhirdető oldalt működtető gazdasági társaság szerződési gyakorlatára jellemző tisztességes eljárással szembeni szkepszisének a saját honlapján közzétett cikkekben adott hangot, a Kúria Pfv.IV.20.217/2012/5. számú ítéletének, és az annak alapjául szolgáló ítéletek alaptörvény ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. A támadott ítélet elmarasztalta az indítványozót, az általa működtetett honlapon megjelentetett két hozzászólás ugyanis túllépte a véleménynyilvánítás megengedhető határait²⁹.

2.1. A szólásszabadság határai és az internet

A gondolkodás történetében évszázadok óta érvényes premisszaként köszön vissza, hogy a szabadság nem létezhet határok nélkül. A 16-17. században számos nagy hatású filozófiai elmélet született a természeti állapotban élő emberről, aki a társadalmi szerződésben bizonyos szabályok elfogadásával korlátozta saját szabadságát³⁰, pontosan szabadságot teremtve ezzel, az e korlátok keretei között működő közösségekben adódik számára ugyanis az a számos új lehetőség, amelyek közül aztán megint szabadon választhat³¹. A szabadság ilyen jellegű korlátai, határai híján valóban egy olyan, hobbesi hangulatú világban élnénk, amelyben – Márton László szavaival élve – „*mindent szabad mindenkivel szemben*”³². A szólásszabadság hatáiról akkor beszélhetünk, ha az az egyéni szabadság immanens részét képező, vagy a társadalom, az állam működése szempontjából jelentős valamilyen más joggal, vagy érdekekkel kerül kollízióba.

Az ilyen helyzetekben a korlátozások alkotmányosságának elbírálására jogosult szervezetnek³³ azt kell megvizsgálnia és eldöntenie, hogy az összeütköző jogok és érdekek közül melyik áll közelebb ahhoz az emberi szubsztanciához, amely az adott ország

²⁹19/2014. (V.30.) AB határozat.

³⁰KÖNCZÖL Miklós: A klasszikus szerződéselméletek. In: TAKÁCS Péter (szerk.): *Államelmélet I.* Budapest, SZIT, 2010. 170–191.

³¹HANKISS Elemér: *Félelmek és szimbólumok.* Budapest, Osiris, 2006. 295.

³²MÁRTON László: Bowen monológja, sötétben. In: BÁRÁNY Tibor (szerk.): *Édes Hazám.* Budapest, Magvető, 2012. 5–7.

³³BALOGH Zsolt: Általános rész. In: SCHANDA Balázs – BALOGH Zsolt: *Alkotmányjog – Alapjogok.* Budapest, SZIT, 2011. 44.

alkotmányos és jogi hagyományainak értelmében alapjog korlátozással már nem érinthető³⁴. E jogok és érdekek köre jelöli ki egy adott jogrendszerben a szólásszabadság mozgásterének lehetőségeit. Mielőtt azonban e jogok és érdekek tárgyalására rátérnék, a terminológiai zűrzavar elkerülése érdekében fontosnak tartom néhány előkérdés tisztázását.

A szakirodalomban nem egységes, mondhatni, szerzőnként változik a szóhasználat a vizsgálat tárgyává tett alapjog tekintetében. Az Alaptörvény IX. cikkének egyszerű szavai – mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához – árnyalt fogalmi és dogmatikai rendszert takarnak³⁵: míg egyes szerzők „véleményszabadságról” írnak³⁶, mások szerint a „kifejezés szabadsága” az, amely megfelelően érzékelteti a fogalom alá vonható jelenségkör sokszínűségét³⁷. Megint mások hagyománytiszteletből a „szólásszabadság” terminushoz ragaszkodnak³⁸. A magam részéről ez utóbbi szerzők köréhez csatlakozom, egyrészt, mert egy ekkora léptékű történelmi hányattatásokon keresztülment alapjog esetében indokoltnak tartom ezt a patinás megnevezést, másrészt a védelem égisze alá vonható értékek szempontjából álláspontom szerint a szólás fogalmilag a legtágabb kategória.

Nem a szóhasználat azonban az egyetlen terület, amelyre jellemző a szakirodalmi konszenzus hiánya; legalább ennyire eltérő a szólásszabadsággal szemben mérlegelhető jogok és érdekek köreinek meghatározása is. *Halmai Gábor* négy kategóriát különböztet meg rendszerében az állam, a társadalom, a társadalom egyes csoportjai és a magánszféra formájában³⁹. *Koltay András* ezzel szemben felhívja a figyelmet e tipológia adott esetben megtévesztő jellegére, hiszen a különböző értékek és érdekcsoportok aligha különíthetők el egymástól ilyen egyértelműen, *Sári János* pedig a mérlegelhető eseteket lényegében három csoportba sorolja az állam bizonyos védendő érdekei, a társadalom egyes csoportjainak védendő érdekei, és az egyének jogai miatt szükséges korlátozásoknak megfelelően⁴⁰.

Az állítás, miszerint a bíróságok és a jogalkotók minden új médium megjelenésekor arra kényszerültek, hogy újragondolják a szólásszabadság egész kérdéskörét, és kialakítsák az új médiumnak megfelelő szabályozási rezsimet⁴¹, napjainkban, az internet és a kommunikáció forradalmának korában, amikor a szólásszabadság határait az eddigiekhez képest merőben új

³⁴ KOLTAY András: *A szólásszabadság alapvonalai*. Budapest, Századvég, 2009. 80.

³⁵ GRAD-GYENGE Anikó – HEGEDŰS Bulcsú – TÓTH András: *Infokommunikációs jog I*. Budapest, Patrocinium, 2013. 10.

³⁶ HALMAI Gábor: *Kommunikációs jogok*. Budapest, Új Mandátum, 2002. 18.

³⁷ ÁDÁM Antal: A tömegközlés alkotmányi szabadsága. *Acta Humana*. 1998/30. 8.

³⁸ KOLTAY i.m. 121.

³⁹ HALMAI Gábor: *A vélemény szabadság határai*. Budapest, Atlantisz, 1994. 266–304.

⁴⁰ Sári Jánost idézi GRAD-GYENGE – HEGEDŰS – TÓTH i.m. 13.

⁴¹ GYÖRFI Tamás: Szólásszabadság az Interneten: jegyzetek a Reno v. ACLU-ügy margójára. *Jogtudományi Közlöny*, 1998/7. 239. [GYÖRFI (1998a)]

jelenségek és megnyilvánulások feszegetik, még találóbbnak tűnik. Egyenes következménye ez az internetes kommunikáció, és az internet, mint médium olyan jellegadó sajátosságainak, amelyek azt a többi, modern kommunikációs eszköztől radikálisan elhatárolják⁴².

E sajátosságok közül az amerikai Legfelsőbb Bíróság határozott meg néhányat⁴³, amikor a *Reno vs. Aclu* ügyben megsemmisítette a Kongresszus által hozott Illetlenségi Törvényt (CDA – Communications Decency Act)⁴⁴. A Bíróság az indokolás során azt a következtetést vont le, hogy az internetnek a legszélesebb védelmet kell élveznie a kormányzat által előírt, tartalomalapú korlátozásokkal szemben, hiszen az internet által továbbított közlések nem jelennek meg hivatlanul senki képernyőjén, nem „törnek be” abban az értelemben az emberek magánéletébe, ahogyan a televízió vagy a rádió⁴⁵. Az ügyben eljáró Dalzell bíró egy véget nem érő, végtelen beszélgetésnek nevezte a hálózatot, melynek varázsát pont azt ott zajló kommunikáció káosza adja⁴⁶.

Mindezekén túl az eddig bevett kommunikációs modellekhez képest az internet tette lehetővé először, hogy a „sok ember beszél sokhoz” típusú is megvalósulhasson⁴⁷, annak interaktív jellege pedig az addig passzív, a mások kommunikációjában alanyként részt vevő, önálló felhasználót az internet nyújtotta terepen folyamatosan zajló közbeszélgetés alakítójává avanszálta.

Egy alapvetően katonai célokat szolgáló, majd egyetemeket összekötő információs hálózattól⁴⁸ az internet a *world wide web* megjelenésével (mely hiperlinkekkel és URL-ekkel összekapcsolt oldalak és fájlok egysége, és nem keverendő össze magával az internettel⁴⁹) tört be a szélesebb felhasználói rétegekbe. A hálózat fejlődésének jelen szakaszában, amelyet a web 2.0 időszakaként aposztrofálhatunk, alapjaiban változott meg az információk közlésmódja. A hangsúly a statikus tartalmakról a használhatóságra, az interakciós lehetőségekre és a megosztásra tevődött át. A közzétett, akár részben, akár teljes egészében futótűzként terjedő információk tömkelegét a felhasználók saját maguk alakíthatják, ennek minden előnyével és hátrányával együtt⁵⁰.

⁴² MOLNÁR Péter: Internetjog az Egyesült Államokban. *Jel-Kép*, 2001/2. 55.

⁴³ JÓRI András: Az illetlenség fogalma az amerikai jogban és CDA. <http://goo.gl/WFqlaf>.

⁴⁴ *Reno vs. Aclu* 521. U.S. 844. – maga az eset, melynek lényegét az interneten található pornográf és erőszakos tartalmak korlátozását törvénybe iktatni kívánó tervezet megsemmisítése képezi, nem tartozik szorosan dolgozatom témájához, így csak az indokolásnak az internetet a többi médiumtól elhatároló részét emelem ki.

⁴⁵ BAYER Judit: *A háló szabadsága*. Budapest, Új Mandátum, 2005. 14. [BAYER (2005b)]

⁴⁶ MOLNÁR i.m. 62.

⁴⁷ Douglas ADAMS: Van-e mesterséges Isten? In: Douglas ADAMS: *A kétség lazaca*. Budapest, GABO, 2002. 168.

⁴⁸ VEREBICS (1999) i.m. 3.

⁴⁹ SZÜTS i.m. 20.

⁵⁰ NAGY Tamás: *Vélemény 2.0 – Közösségi Média Könyv*. Budapest, MEK, 2010. 21.

Az ebben a formában lehetővé tett összekapcsolódás soha nem látott mértékben szabadította fel az emberek információs erőit⁵¹, az internetes véleménynyilvánításra jellemző anonimitás biztosítása pedig ösztönzőleg hat a releváns témában vallott nézetek kinyilvánítására, és az internetes közbeszélgetés tobzódására – a felhasználókban ugyanakkor hamis biztonságérzetet keltve egyúttal arra is sarkallja őket, hogy az általuk képviselt nézeteknek a szokottnál magabiztosabban, markánsabban megnyilvánulva adjanak hangot⁵². Bizony, „*a világ nagy, és mindenféle emberek vannak benne*”⁵³, így hát a több tízmillió oldalnyi írott, képekkel, és hangokkal vegyített dokumentum között jócskán találunk kevésbé épületeseket, zagyvákat, zavarosakat, tudatlanokat, horribile dictu alantasakat is⁵⁴. Aligha meglepő hát, hogy a lezajlott folyamatok hatására a virtuális társalgásban megsokszorozódtak a szólásszabadság határait súroló, vagy éppen átlépő megnyilvánulások⁵⁵.

A vélemények pluralizmusa és mennyisége soha nem látott méreteket öltött tehát, a nagy számok törvénye alapján pedig vegyülnek ezek közé az e határokat feszegető megnyilvánulások is. Az eddig elmondottakon túl az internet olyan tulajdonságai is erősítik ezt a tendenciát, mint annak demokratikus jellege: a hálózatra kis anyagi ráfordítással bárki, szinte bárhonnan csatlakozhat, az ott lévő információk bárki számára elérhetőek, és bárki ugyanígy közzé is tehet információkat, ez pedig minden eddiginél nagyobb mértékben teszi lehetővé a tényleges részvételt a közösség ügyeiről szóló vitákban⁵⁶.

Mindemellett persze a demokratikus jelleg az olyan megnyilvánulások gyarapodásának is kedvez, amelyek a szólásszabadság legfőbb értékét az egyén autonómiájában, önkifejezési szabadságában látó⁵⁷, annak filozófiai igazolásául szolgáló elméletek körébe tartoznak. E felfogás képviselői szerint a szólás személyes jog, mely ahhoz a képességünkhöz kötődik, hogy gondolatainkat, érzéseinket, még ha tökéletlen formában is, de ki tudjuk fejezni⁵⁸. Manapság bárki néhány kattintással blogot indíthat, némi hozzáértéssel pedig honlapot szerkeszthet, amelyet aztán tetszőleges tartalommal tud megtölteni. A YouTube-ra zenekar, közönség, és akár zenei tudás hiányában is bárki tölthet fel talentumairól számot adó, vagy épp számot nem adó felvételt, amelynek segítségével, még ha speciális értelemben is, de

⁵¹ CSEPELI György: Magyarország legjobb választása: az információs társadalom. In: ENYEDI NAGY Mihály – POLYÁK Gábor – SARKADY Ildikó (szerk.): *Magyarország médiakönyve 2002*. ENAMIKÉ, 2002. 26.

⁵² BAYER (2005b) i.m. 16.

⁵³ ESTERHÁZY Péter: Az ember szabadnak született. *Magyar Hírlap*, 1993. dec. 24.

⁵⁴ NYÍRI Kristóf: Információs társadalom és nemzeti kultúra. <http://goo.gl/10XBIq>.

⁵⁵ BAYER (2005b) i.m. 85.

⁵⁶ KOLTAY i.m. 359.

⁵⁷ GYÖRFI Tamás: Szólásszabadság az Interneten: az analógiák nyomában. *Társadalmi szemle*.1998/2. 98. [Györfi (1998b)]

⁵⁸ MOLNÁR Péter: *Gondolatbátorság*. Budapest, Új Mandátum, 2002. 26.

nyilvánosságot kaphat az ilyen ambícióktól fűtött egyén⁵⁹. A videobloggerek konteói látszólag a közügyek megvitatását célozzák, egy-egy kétes felvétel végignézése után azonban sokkal inkább az önkifejezés motivációja felől bizonyosodhat meg a figyelmes szemlélő. Ilyen hektikus körülmények között a határhelyzetek akarva, akaratlanul is mind többször kerülnek a szólásszabadságukkal élők látókörébe.

Az internet világméretű térhódítása mindazonáltal a szólásszabadság létjogosultságát alátámasztani hivatott további filozófiai nézetek új fénytörésben való, gyors vizsgálatára is készíttet, e vizsgálódás pedig további határhelyzetek feltérképezéséhez nyújthat támpontot.

Oliver Wendell Holmes, amerikai legfelsőbb bírósági bíró a vizsgált alapjog lényegét *John Stuart Mill*hez hasonlóan az igazság keresésének funkciójában látta⁶⁰, és úgy vélte, hogy „*az igazság legjobb próbája a gondolatok piaca, a piac versenyében való elfogadottság*”⁶¹. Ez a piac pedig aligha működött valaha is olyan széles körben, olyan nagy „áruforgalommal”, mint az információs szupersztrádán⁶², ahol sem a megjelentető által támasztott minőségi követelmények, sem pedig időbeli és térbeli akadályok nem szabnak gátat a vélemények, szólások folyamatos alakulásának, születésének és oszcillálásának.

Az igazságot kereső Holmes bírótól eltérően *Alexander Meiklejohn*, a szólásszabadság legendás teoretikusa a társadalom működésének zálogát látta a szabad szólas által megvalósulható nyílt döntéshozatalban, e folyamatot pedig egy falugyűléshez tette hasonlatossá, melynek működése során nagy szerepet szánt a média közvetítő jellegének⁶³. Kézenfekvőnek tűnik a párhuzam e falugyűlés, és az internet közösségi oldalai, blogjai, fórumai és videómegosztói között, mert bár *Meiklejohn* a falugyűlést csak a demokratikus akaratképzés működése céljából tartotta fontosnak, nyilvánvaló, hogy az ebből a szempontból indifferens szólások is éppúgy az alapjog oltalma alá tartoznak.

Mára a nyilvános és a magánkommunikáció közt húzódó határvonal elmosódott⁶⁴, napjaink internetes falugyűlésén pedig meglehetősen a fejetlenség. A Facebookon egymást követik a külföldön járt párokról készült szívmelengető, Instagramról közzétett fotók, és bukott miniszterelnökök szavazásra buzdító postjai. Nincs biztosíték arra, hogy amit olvasunk, annak

⁵⁹ Nem régen zárult le Magyarország első internetes tehetségkutatója, a Ki mit Tube, amelyen ilyen jellegű videók versenyezhettek egymással. A „rendezvény” a szólásszabadság és az internet viszonyának szempontjából is számos, igen érdekes kérdést vetett fel.

⁶⁰ Ld: John Stuart MILL: *A szabadságról*. Kolozsvár, Kriterion, 1983.

⁶¹ HALMAI (1994) i.m. 73.

⁶² Al Gore kifejezése.

⁶³ KOLTAY i.m. 33.

⁶⁴ POGÁCSÁS Anett: 'Az internet szabadnak született' – az állam szerepe az új platform szabályozásában. In: CSEHI Zoltán – RAFFAI Katalin: *Állam és magánjog*. Budapest, PPKE JÁK, 2014. 212.

van igazságtartalma is, és aki írja, az valóban az, akinek mondja magát⁶⁵. Mindezek ellenére azonban a közösségi oldalak olyan, a demokrácia működése szempontjából is lényeges eseményeknek lehetnek a színterei, mint kampány a választási időszakban, vagy egy-egy tervezett, igazságtalannak vélt adó kivetése elleni tiltakozássorozat megszervezése⁶⁶. A hálózat és a falugyűlés ebben az értelemben vett összehasonlítása ellen remélhetőleg maga *Meiklejohn* sem tiltakozna.

2.2. A tárhelyszolgáltatók helye és szerepe a virtuális közbeszélgetésben

Minden kétséget kizáróan az internet az a médium, amely a lehetőségek messzemenőig legszélesebb körű tárházát biztosítja a szólásszabadság számára, noha e lehetőségek pontos attribútumaival egyelőre sem a felhasználók, sem a jogalkotók, sem a jogalkalmazók nincsenek még tisztában. Való igaz, hogy technikai szempontból könnyebben látszik megragadhatónak e problematika, az ugyanis ténykérdés, hogy az internetes szólásszabadság működésében és működtetésében fontos szerepet játszanak tárhelyszolgáltatók, akik jól definiált pólusán elhelyezkedő résztvevői az elektronikus kapcsolatoknak.

Elektronikus kapcsolatok alatt a felhasználók egymás közötti, felhasználók és internetszolgáltatók közötti, valamint szolgáltatók és felhasználók egymás közötti kapcsolatát értjük. A közvetítő szolgáltatók, akik az internethez való hozzáféréssel és az azon elérhető szolgáltatásokkal, alkalmazásokkal kapcsolatos, jogilag is differenciált megítélést igénylő tevékenységet végeznek, e kapcsolatoknak kitüntetett jelentőségű résztvevői; közreműködésükre minden esetben szükség van⁶⁷. Tevékenységük során a hozzáférést, a pusztá összeköttetést („mere conduit”), az információ átvitelét, a tárhelyet (hosting), a gyorsítótárat (caching), és a keresőszolgáltatást biztosítják a tartalom szolgáltatója számára, aki sok esetben maga a felhasználó⁶⁸. A szolgáltatások és a közvetítő szolgáltatók elhatárolására nézve nem létezik egységes fogalomrendszer, a szabályozás szempontjából azonban megállapíthatóak bizonyos kategóriák.

A hálózatok tulajdonosai, akik a felhasználók számára hozzáférést biztosítanak a saját hálózatukon keresztül az összes többihez, illetve az azokhoz csatlakozó számítógépekhez, az internet-hozzáférési szolgáltatók. A gyorsító-szolgáltatók a saját szervereiken a nagyobb

⁶⁵ SZÜTS i.m. 170.

⁶⁶ A Facebookon szerveződő mozgalom internetes elérhetősége: <http://goo.gl/aGd1Y9>.

⁶⁷ DÓSA Imre – POLYÁK Gábor: *Informatikai jogi kézikönyv*. Budapest, KJK Kerszöv, 2003. 135.

⁶⁸ PARTI Katalin – Luisa MARIN: Foltvarrással az on-line illegális tartalom ellen: a tartalomblokkolás, a közvetítő szolgáltató felelőssége, és az értesítési-levélteli eljárás. *Infokommunikáció és jog*, 2012/2. 58.

adatforgalmat generáló szolgáltatók tartalmairól készült másolatokat tárolják és továbbítják, az adott szervert a világhálóra kapcsoló hozzáférés-szolgáltatót így megkímélik attól, hogy az összes, letöltés iránti kérelem hozzá érkezzen be⁶⁹. Akik pedig egy vagy több, nagy teljesítményű szerver segítségével tárhelyet, „fizikai” elhelyezést biztosítanak a honlapok, hírcsoportok, fórumok, különböző felhasználói tartalmak részére, a tárhelyszolgáltatók⁷⁰. A tárhelyszolgáltatók szólásszabadság biztosításában játszott nagy jelentőségű szerepét több ítéletében az Emberi Jogok Európai Bírósága is megerősítette⁷¹.

A tárhelyszolgáltatás, mint információs társadalommal összefüggő „közvetítő” szolgáltatás által válik igazán kézzel foghatóvá a hálózat interaktív mivolta. E platformok üzemeltetői a felhasználók számára lehetővé teszik, hogy saját tartalmakat tegyenek közzé az általuk rendelkezésre bocsátott virtuális felületen, és saját profilt, képeket és filmeket töltsenek fel, melyekkel kapcsolatban azonban szerkesztői feladatokat nem látnak el, illetve előzetes ellenőrzést vagy aktív nyomon követést a legtöbb esetben nem alkalmaznak⁷². E felhasználói tartalmak eklatáns példája a komment, melynek ismereteink koordinátarendszerében való korrekt elhelyezéséhez ismét szükségesnek tűnik néhány előkérdés tisztázása.

Az interneten elérhető információk és vélemények közlésének szabályozása, mely a szólásszabadság szempontjából is meghatározó kérdés, már az ezredfordulóra alapvető jelentőségre tett szert⁷³. Amint az internet minél inkább átalakította a társadalom működését, beleértve a politikát, a gazdaságot, a kultúrát, és a hétköznapi életet is⁷⁴, úgy vált egyre szélesebbé a hálózaton megjelenő tartalmak és életviszonyok köre is, különbséget kell tennünk tehát az internetes médiatartalmak, és az internetre, mint médiumra történő hivatkozás között⁷⁵. Míg az előbbi kategóriába a korábbi bírói gyakorlatnak és a vonatkozó EU irányelvnek (AVMS⁷⁶) megfelelően a sajtó- és médiatörvények hatálya alá tartozó internetes szolgáltatások tartoznak, addig az utóbbi, egyre tágabb csoport tagjait

⁶⁹ BARTÓKI-GÖNCZY – POGÁCSÁS i.m. 584-585.

⁷⁰ DÓSA – POLYÁK i.m. 135.

⁷¹ Autronic AG v. Switzerland, no. 12726/87., 1990. május 22-i ítélet, 47. §, és Kurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden, no. 23883/06., 2008. december 16-i ítélet, 32. §.

⁷² Anne S. Y. CHEUNG: Az internetes tárhelyszolgáltatók felelőssége rágalmozási ügyekben. *In medias res*, 2014/1. 41.

⁷³ MOLNÁR Péter: Az internetjog alapelve: a hagyományos médiaszabályozás nem alkalmazható, tartalomszabályozás helyett versenyre és hozzáférhetőségre van szükség. *Jel-Kép*, 2002/3. 63.

⁷⁴ PINTÉR Róbert: Úton az információs társadalom megismerése felé. In: PINTÉR Róbert (szerk.): *Információs társadalom*. Budapest, Gondolat, 2007. 23.

⁷⁵ BARTÓKI-GÖNCZY – POGÁCSÁS i.m. 581.

⁷⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról.

médiatartalom-szolgáltatásnak nem minősülő, általános, sokszínű és igen összetett digitális információ, és tartalomszolgáltatások alkotják⁷⁷.

Kommenteket, melyek az interneten található cikkekhez, blogbejegyzésekhez és egyéb tartalmakhoz a felhasználók által írt hozzászólások⁷⁸, mindkét kategóriába tartozó szolgáltatásokhoz lehet fűzni, amennyiben erre azok üzemeltetője lehetőséget biztosít. Lényeges ezen a ponton azonban még egyszer kiemelni, hogy felhasználói tartalomról van tehát szó, a blogok, a fórumozás és a kommentek így nem tartoznak a médiatörvény hatálya alá, mert az a médiaszolgáltatásokra és a sajtótermékekre vonatkozik – az említett internetes tartalmak pedig nem e kategóriák körét gyarapítják⁷⁹. Hogy a kommentek ez esetben mely törvény hatálya alá tartoznak, illetve, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazó milyen jogi konstrukciókkal kísérelte meg a velük kapcsolatban felmerült problémák elsimítását, a későbbiek során fogjuk látni; egyelőre érjük be a kommentek szólásszabadságban betöltött, építőköyszerű szerepének hangsúlyozásával.

A komment, lévén az internetes kommunikációra több sajátossága miatt olyannyira jellemző véleménynyilvánítási forma, megtestesíti mindazt, amiről az előzőekben már volt szó: az általában anonim hozzászólás lehetősége bárki számára, ingyenesen biztosított, aki spontaneitásból, kíváncsiságtól, kedvétől vagy épp unalmától vezérelve a kommentfelületet elérhetővé tevő honlapra kattint.

Anélkül, hogy az önisméltés mocsarába gázolnék, aligha ecsetelhetném mélyrehatóan, hogy a névtelenség, az interaktivitás, és a nyílt eszmecsere felfokozott tempója (a kommentelők ugyanis gyakran azzal a szándékkal ragadnak billentyűzetet egy-egy témában, hogy az általuk kifejezhető nézetek, és megüthető hangnemek teljes skáláját egy ültő helyükben végigzongorázzák) milyen hatással van a véleménynyilvánítási hajlandóságra. Kétségtelen, hogy az e jellemzőknek köszönhetően önfeledté váló vita kedvez az olyan folyamatoknak, mint a társadalmi feszültségek levezetése, amelyben egyes szerzők a szólásszabadságnak akár a filozófiai megalapozását látni vélik⁸⁰, mindez azonban potenciálisan számos kellemetlenséget is magában hordoz⁸¹.

A kommentvilágban nem nehéz belefutni egy-egy adrenalinszint-emelően trágár, közönséges, a lécet meg nem ugró, esetleg ostoba, lenyűgözően alacsony színvonalú, a közízlés számára netalántán megdöbbentően szélsőséges nézeteket valló megnyilvánulásba.

⁷⁷ POGÁCSÁS i.m. 210.

⁷⁸ Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete: Kommentek a magyar interneten: problémák és lehetőségek. Vitairat, 2012. <http://goo.gl/w1oV5h>.

⁷⁹ KIRICSI Karola, az NMHH Médiatanácsának szóvivője. <http://goo.gl/qrq4u0>.

⁸⁰ GYÖRFI (1998b) i.m. 98.

⁸¹ Ld: A szólásszabadság hatáiról elmondottak.

Elég egyszerű felhasználónak lenni ahhoz, hogy a témáról folytatott beszélgetések során olyan, a szakzsargon törzsszavait képező kifejezéseket is biztonsággal használjunk, mint az offolás (témához nem illő hozzászólás), vagy a troll (olyan, névtelenül kommentelő személy, aki a gondolatait ingerlő módon, személyes meggyőződését erőszakossággal azzal a szándékkal közvetíti, hogy más felhasználókból reakciót provokáljon ki⁸²).

Egyes szerzők ebben a vélemények pluralizmusának szépségét, illetve az internetnek köszönhetően látványossá és kézzelfoghatóvá váló nyílt közvita parázs hangulatának jeleit látják, mely hitelesen tanúsít az országban uralkodó közhangulatról, hiszen nem csak az elefántcsonttoronyukból letekintő publicisták nézeteiről ad képet, hanem a pillanat hevében véleményt nyilvánító egyszerűbb rétegeikéről is⁸³. Sokan úgy vélik, hogy az ilyen jellegű megnyilvánulásokat egyeseket sértő hangvételük ellenére sem lehet feláldozni egy elitista közbeszélgetés oltárán, ez önmagában nem lehet indok a kommentek, tágabb értelemben pedig az internetes szólásszabadsággal szemben mérlegelhető jogok és érdekek körének bővítésére. És valóban, releváns ítéletében az Alkotmánybíróság a nemzetközi joggyakorlattal kongruens módon állapította meg, hogy „a szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték- és igazságtartalmára való tekintet nélkül védi”⁸⁴.

Elképzelhetetlen azonban, hogy az interneten más szabályok, más törvények uralkodjanak, mint az „analóg” világban. A fokozódó véleménypluralizmusban, a „gondolatok digitális piacán”, a folyamatosan alakuló, hektikusan változó virtuális közbeszélgetésben a szólásszabadság határait az előbbieken bemutatottaknak megfelelően átlépő megnyilvánulások, kommentek esetében így a meghatározó kérdés az, hogy az esetleges jogsértésekért ki tartozik felelősséggel⁸⁵.

⁸² SZEGHALMI Veronika: Trollok végveszélyben: a brit rágalmazási törvény margójára. <http://goo.gl/DNj4Ki>

⁸³ POLYÁK Gábor: Offline sötétség az alkotmánybírószágon. <http://goo.gl/OEAGLy>

⁸⁴ 30/1992. (V.26.) AB határozat

⁸⁵ JÓRI András: A véleménynyilvánítás szabadsága az interneten. In: Zsuffa Ákos (szerk.): *E-kereskedelem*. Budapest, Századvég, 2002. 73.

3. A tárhelyszolgáltatók felelősségéről

Az Alkotmánybíróság 2014. május 27-én kelt határozata olyan alkotmányjogi panasz elutasításának apropóján született, amelyben az indítványozó a szabad véleménynyilvánításhoz való jog megsértését kifogásolta. Álláspontja szerint az általa működtetett honlapon közzétett kommentek bár nem is vitatottan lépték túl a szólásszabadság megengedett mértékét, aránytalan intézkedésnek tartja ezért az ő felelősségének megállapítását, hiszen az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (Ektv.) alapján ő közvetítő szolgáltatónak minősül, aki a hozzászólások tartalmáért nem vonható felelősségre⁸⁶.

3.1. A tárhelyszolgáltatók mentessége

Minden olyan jogsértés, amely nyilvános közlés útján valósul meg, elkövethető az interneten is, a közzétett jogellenes tartalmakért viselt felelősség kérdése pedig az elektronikus kapcsolatok⁸⁷ minden résztvevőjét érinti. A tartalom jogellenessége jelentheti a személyhez fűződő jogok, vagy az egyes társadalmi csoportok jogainak és érdekeinek sérelmét, de ebbe a körbe vonhatóak a szerzői jogok megsértésének esetei, vagy akár a vírusos szoftver terjesztése is⁸⁸. Az ilyen jogellenes tartalmakért való felelősség szempontjából a tárhelyszolgáltatók vannak a legbizonytalanabb helyzetben a közvetítő szolgáltatók közül.

A tartalomszolgáltatók, mint azt a nevük is mutatja, aktívan működnek közre a tartalom létrehozásában, a felelősségük tehát azokért ilyenformán egyértelműen megállapítható, míg a hozzáférés-szolgáltatóké, akik mindössze a felhasználókat kapcsolják az internetre távközlési hálózat segítségével, nyilvánvalóan nem. A tárhelyszolgáltatók köztes helyzetben vannak: tárhelyet „hosztolnak” és platformot biztosítanak ügyfeleik és azok honlapjai számára – nem szerzők, de nem is egyszerű továbbítók tehát⁸⁹.

A felelősség olyan speciális kötelezettség, amely a társadalmi és jogi normákkal szembeszegülő jogalanyt másodlagosan, az elsődlegesen előírt magatartás tanúsításának

⁸⁶ 19/2014. (V.30.) AB határozat.

⁸⁷ Ld. I. rész, 2. fejezet 13.

⁸⁸ POLYÁK Gábor: Az internetszolgáltatók felelőssége az európai jogrendszerekben. In: ENYEDI NAGY Mihály – POLYÁK Gábor – dr. SARKADY Ildikó (szerk.): *Magyarország médiakönyve 2002*. ENAMIKÉ, 2002. 531.

⁸⁹ CHEUNG i.m. 43.

elmulasztása esetén terheli⁹⁰, vagy másképpen fogalmazva: felelősségről akkor beszélhetünk, amikor valaki megszegi egy kötelezettségét, amely pedig fennállott részére, és ezért őt felelősségre vonják. A téma ikonikus szerzője, *Marton Géza* megfogalmazásában „akkor keletkezik felelősség, ha valamely kötelesség, kötelem elmulasztása, megszegése miatti következményeket kell rendezni.”⁹¹ A felelősség megállapíthatósága függővé van téve egy olyan kötelemtől, amelynek a megállapítás előtt létre kellett jönnie, valamint egy olyan eseménytől, amely ezt a kötelmet sérti (hiszen nem létező kötelem nem sérthető meg, a létező kötelem pedig, amíg meg nem sértették, nem von maga után semmiféle felelősséget)⁹².

A tárhelyszolgáltatók esetében ellentmondásos helyzetet eredményez annak eldöntése, hogy mi az a kötelem, vagy létezik-e egyáltalán ilyen, ami alapján ők felelősségre lennének vonhatóak, illetve az, hogy amennyiben e kötelem létét és létjogosultságát nem vitatjuk el, hol húzható meg az a határ, amelyen túllépve megállapítható a kötelem megsértésének fennforgása.

Kötelezettséget sértő esemény lehet abszolút joggal szembeni negatív kötelezettséget megszegő cselekvőség, vagy valamilyen pozitív kötelezettség megszegése⁹³. A tárhelyszolgáltatók felelősségének tárgyalásakor az elsődleges feladat nem annak tisztázása, hogy a kérdéses tartalom sértett-e egyáltalán jogot (például az abszolút jellegű személyiségi jogokkal szembeni negatív kötelezettség megszegésével), hanem az, hogy amennyiben igen, számon kérhető-e ezért a tárhelyszolgáltató, aki semmiféle szerkesztői feladatot nem lát el az általa rendelkezésre bocsátott platformon közzétett tartalom fölött. Szintén *Marton Géza* fejti ki már idézett monográfiájában, hogy amennyiben a felelősség a kötelemnek az a szakasza, amely a nem teljesítés következtében áll be, azzal logikusan nem terhelhető más, mint a kötelem kötelezettje⁹⁴.

Mindezek tükrében nyilvánvalóvá válnak a kérdéskört kielégítően rendezni kívánók elé háruló akadályok: míg a tárhelyszolgáltatók felelősségének teljes kizárása súlyos érdeksérelmek jóvátétel nélkül maradásához⁹⁵, addig az idegen tartalmakért viselt felelősség túlzott áthárítása az internet, és a szólásszabadság indokolatlan korlátozásához vezethet. A szabályozásra irányuló megoldási kísérletek akkor lehetnek célravezetőek, ha képesek fenntartani az egyensúlyt egyrészt az illegális, káros tartalmak felderítéséhez és

⁹⁰ FÉZER Tamás (szerk.): *A kártérítési jog magyarázata*. Budapest, CompLex, 2010. 19.

⁹¹ MARTON Géza: *A polgári jogi felelősség*. Budapest, KJK, 1974. 14.

⁹² Uo. 20–23.

⁹³ SIMON Dávid: Szoftverrel kapcsolatos egyes felelősségi kérdések. *Infokommunikáció és jog*, 2005/7. 11.

⁹⁴ MARTON i.m. 23.

⁹⁵ Ld.: Zeran vs. Aol ügy, 14

eltávolításához, másrészt a szólásszabadsághoz és a magánszféra védelmének megőrzéséhez fűződő érdekek között⁹⁶.

Bár az internetre megjelenésének hajnalán előszeretettel gondoltak „jogmentes terület”-ként, amint a felhasználók egyre szélesebb rétegeiben terjedt el, és egyre több társadalmi funkció betöltésére vált alkalmassá, hamar bebizonyosodott, hogy ez az álláspont nem állja ki az idők próbáját⁹⁷. A hálózaton megjelenő életviszonyok sokszínűsége, és az ezekből fakadó problémák mindinkább szükségessé tették ugyanis a jogi szabályozást⁹⁸; kívánatosná vált tehát, hogy a jogalkotó megteremtse a kialakult, és folyamatosan alakulóban lévő körülményekhez igazodó jogszabályi környezetet, amely a közvetítő szolgáltatók felelősségét is megpróbálja a végzett tevékenység jellegének megfelelően rendezni.

A problematika által felvetett kérdésekre az Európai Unióban és az Egyesült Államokban eltérő válaszok születtek. A közvetítő szolgáltatók, és köztük a tárhelyszolgáltatók számára valószínűleg az utóbbi jogi megoldásai kínálják a legkedvezőbb körülményeket: a jelenleg hatályban lévő, tisztességes kommunikációról szóló törvény 230. §-a szerint „*az interaktív szolgáltatás nyújtója és felhasználója nem tekinthető a más információ- vagy tartalomszolgáltató által nyújtott információ közlétevéjének vagy előadójának*”.⁹⁹ E felfogás kikristályosodásáig azonban hosszú éveknek kellett eltelnie, a hagyományos jogi gondolkodás számára ugyanis, amely a kiadót, illetve a műsorszolgáltatót tartotta felelősnek a közlésekért, az interneten megjelenő jogellenes tartalmakért a tárhelyszolgáltatók felelőssé tétele tűnt a legkézenfekvőbbnek, hiszen a jogsértést megvalósító konkrét személy gyakran nehezen, vagy egyáltalán nem volt előkeríthető, a hozzáférés-szolgáltató felelősségre vonása pedig analógia útján sem tűnt helyes megoldásnak. A jogértelmezésig, miszerint a tárhelyszolgáltató nem úgy felel, mint egy kiadó, hanem úgy, mint egy könyvesbolt, a jogfejlődés útja elhíresült eseteken keresztül vezetett¹⁰⁰.

Ilyen volt például a *Zeran vs. AOL* ügy¹⁰¹, amelyben Kenneth Zeran az American Online nevű internetes portálon szeretett volna elégtételt venni, amiért az a hirdetőtábláján lehetővé tette az őt egyrészt súlyosan lejáratozó, másrészt rendszeres, személyes inzultusnak kitévő hirdetések megjelenését, vagy a *Blumenthal vs. Drudge* eset¹⁰², amelyben Sydney Blumenthal

⁹⁶ POLYÁK (2002) i.m. 531.

⁹⁷ SIMON Éva: Bevezetés az információs társadalom jogi szabályozásába. In: PINTÉR Róbert: *Információs társadalom*. Budapest, Gondolat, 2007. 116–119.

⁹⁸ VEREBICS (2002) i.m. 27.

⁹⁹ CHEUNG i.m. 46.

¹⁰⁰ BAYER (2005b) i.m. 29.

¹⁰¹ *Zeran vs. AOL* 129. F 3d 327

¹⁰² *Blumenthal vs. Drudge* 97 CV–1968

amerikai köztisztviselő szintén az American Online-t kérte számon, amiért az közzé tette honlapján a Drudge által írt, őt lejárató cikkeket. A döntés mindkét esetben elutasította a tárhelyszolgáltatók felelősségének megállapítását, hiszen a tartalom előállításához az American Online-nak egyik ügyben sem volt köze.

A *Prodigy* nevű számítógép-hálózat működtetőjének viszont felelnie kellett, amikor Money Talk nevű hirdetőtábláján egy ismeretlen felhasználó megrágalmazott egy értékpapír-befektető pénzintézetet¹⁰³. A Prodigy ugyanis a közízlésnek való minél teljesebb megfelelés végett, büszkén és bevallottan szűrte az oldalán megjelentetett anyagokat – a közzétett tartalomban tehát szerkesztői szerepet játszott. Ezzel megfosztotta magát a könyvtárosok mentességétől, egyszersmind erősítette a tendenciát, mely a közvetítő szolgáltatók felelősségi szabályait az általuk rendelkezésre bocsátott információ helyességére és jogszerűségére gyakorolt befolyás alapján határozta meg¹⁰⁴.

Az Európai Unió irányelvek segítségével kísérelte meg a közvetítő szolgáltatók felelősségi kérdéseinek rendezését, melyek megalkotása során nagyban támaszkodott az Egyesült Államok-beli szabályozásra¹⁰⁵. A 2000/31/EK irányelv¹⁰⁶ célja itt is az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtók között közvetítőként eljáró, tehát a tárhely- és az ún. „cache” szolgáltatók felelősség alóli mentesítése volt. Ennek érdekében az irányelv deklarálta, hogy mivel a szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa közvetített tartalmat, azért nem is tehető felelőssé, már amennyiben azt nem változtatja meg, a közzétételt nem ő kezdeményezi, és nem ő választja ki a közlésre szánt tartalom fogadóját; továbbá az olyan tárolt tartalomért sem felelős, amelynek jogellenességéről, vagy az annak alapjául szolgáló tényekről nem tud¹⁰⁷. Amennyiben pedig ilyen mégiscsak a tudomására jut, az ún. értesítési-elvételi (*notice and take down*) eljárást kell lefolytatnia, amelyet a világon először az amerikai szerzői jogi törvény alkalmazott¹⁰⁸.

A szabályozás a szolgáltatók relatív felelősségét határozza meg, a rendszert a könyvtárosok felelősségéhez téve hasonlatossá¹⁰⁹. Az irányelv 14. cikke előírja, hogy ha az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatásról van szó, amely a tartalom feletti szerkesztői

¹⁰³ Stratton Oakmont, Inc. vs. Prodigy Services co.1995 WL 323710

¹⁰⁴ GRAD-GYENGE – HEGEDŰS – TÓTH i.m. 115.

¹⁰⁵ GALLY Eszter: A szolgáltatók felelőssége. In: KISS Daisy (szerk.): *E-akták*. Budapest, Bibó István Szakkollégium, 2003. 150.

¹⁰⁶ Az Európai Parlament és Tanács 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól.

¹⁰⁷ BAYER Judit: Személyiségjog-sértések kontra szólásszabadság a neten: eltávolítás vagy válaszadás? *Médiakutató*, 2003/3. 102.

¹⁰⁸ GYENGE Anikó: Az interneten elkövetett szerzői jogi jogsértések elleni védelem és az értesítési-eltávolítási eljárás. In: KISS Daisy (szerk.): *E-akták*. Budapest, Bibó István Szakkollégium, 2003. 177.

¹⁰⁹ BAYER (2005b) i.m. 35.

befolyással bíró fél által küldött információ tárolásából áll, a tagállamoknak biztosítani kell, hogy a szolgáltatót ne terhelje felelősség a szolgáltatás igénybe vevőjének kérésére tárolt információért, azzal a feltétellel, hogy:

a.) a szolgáltatónak nincsen tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról, és – ami a kárigényeket illeti – nincsen tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának; illetve

b.) a szolgáltató, amint ilyenről tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról, vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.

E rendelkezés a tartalom és az átvitel szabályozásának elválasztását biztosítja, ami az olyan tartalmakért való felelősség kizárását teszi lehetővé a szolgáltatók számára, amelyek létrehozásában nem működtek közre. A szolgáltatók, felelősségük esetén ugyanis kénytelenek lennének az összes átvitt tartalom felügyeletére, ez pedig könnyen vezethetne a jogsértőeken kívül más tartalmak korlátozásához is, ami pedig a szólásszabadság lehetséges csorbulását jelentené¹¹⁰.

Bár az Európai Unió Bírósága egyelőre még nem foglalkozott olyan ügygel, amelyben kifejezetten a kommentekért való felelősség volt a kérdés, a szolgáltatói felelősség határait több ügyben is vizsgálta már¹¹¹. A *Google vs. Louis Vuitton* ügyben például arra emlékeztetett¹¹², hogy a semlegességi elv a felelősség alóli kivétel alapja, a *L'Oréal vs. eBay* ügy¹¹³ kapcsán pedig kifejtette, hogy ha az adásvételi tevékenységet folytató weboldal operátora aktív szerepet vállal a tranzakciók lebonyolításában, akkor tárhelyszolgáltatóként nem illeti meg az irányelv szerinti felelősség alóli kimentés. A *Google Spain* ügyben¹¹⁴ a szolgáltatót, függetlenül a tartalom elérhetőségével, hozzáférhetőségével okozott kár tényleges voltától, személyiségi jogokat sértő adatok eltávolítására kötelezte¹¹⁵.

Magyarországon jelenleg az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (a továbbiakban a tárgyalt AB határozattal összhangban Ektv.) hivatott

¹¹⁰ BARTÓKI-GÖNCZY Balázs: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára. *IAS*, 2011/3. 139.

¹¹¹ GRAD-GYENGE Anikó: Commentare-necesse. *Glossa Iuridica*, 2014/2. 10. (megjelenés alatt)

¹¹² *Google vs. Louis Vuitton* C 236/08

¹¹³ *L'Oréal vs. eBay* C 327/09

¹¹⁴ *Google Spain SL and Google Inc. vs. Agencia Española de Protección de Datos* C 131/12

¹¹⁵ Az EuB további gyakorlatát lásd még a *Scarlet Extended SA vs. SABAM* C 70/10, a *Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB, Storyside AB vs. Perfect Communication Sweden AB* C 461/10, és a *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA vs. Netlog NV* C 360/10 ügyeket.

rendezni az interneten megjelenő életviszonyokkal kapcsolatos jogi kérdéseket, köztük a tárhelyszolgáltatók felelősségét. A törvény a 2000/31/EK irányelvet implementálta, vonatkozó szabályai, és a közvetítő szolgáltatókat megillető kimentési feltételek azonosak az ebben foglalt intézkedésekkel, melyeket a magyar bírói gyakorlat is több esetben alkalmazott eredményesen a felelősség alóli mentesség megállapításához.

Egy ügyben azt kifogásolta a felperes, hogy róla készült képeket az ő engedélye nélkül egy olyan weboldalon tettek közzé, amely az ott lévő figyelmeztetés szerint erotikus fotókat és videókat tartalmazott. Mint mondta, a közölt képek a filmjeiből önkényesen kiválogatott olyan fotók, amelyek kizárólag erotikus jelenetekben ábrázolják, az egyszeri szemlélő okkal következtethet hát arra, hogy ő foglalkozását tekintve pornósztárnő. Az alperes előadta, hogy mint tárhelyszolgáltató, az interneten megjelent tartalomért nem tartozik felelősséggel, tevékenysége technikai jellegű, a tartalom kialakításába nincs beleszólása, valamint, hogy a keresetlevél kézhezvételét követően haladéktalanul eltávolította a kifogásolt tartalmakat. Az első fokú bíróság jogalap hiányában elutasította a felperes keresetét, ítéletét a Fővárosi Ítéltábla is helyben hagyta¹¹⁶.

Egy másik ügyben az alperes üzemeltette oldalon a felperes üzleti gyakorlatát elmarasztaló, azt elítélő hozzászólások jelentek meg. A felperes a tartalmakkal szembeni kifogásait és erős rosszallását bár nem mulasztotta el jelezni, nem jelölte meg pontosan az eltávolítani kívánt tartalmak körét, az alperes így kénytelen volt saját keresése és megállapítása alapján törölni a felperes számára vélhetően sérelmes hozzászólásokat. Bár az ügy végül amiatt bukott el, hogy a felperesre nem lehetett egyértelműen következtetni a jogsértő kommentekből, az eljáró bíróságok ettől függetlenül is megállapították az alperes Ektv. szerinti mentességét, hiszen a felperes mulasztása ellenére is időben moderálta a vélelmezetten sértő hozzászólásokat¹¹⁷.

Ehhez hasonlított az az ügy, amelyben a felperes képmás védelméhez fűződő személyiségi jogát képeinek egy internetes oldalra való feltöltésével, őt magát pedig lesbikusként való beállításával sértették meg. Az ügy alperese, noha a felperes a tartalmak őt sértő mivoltát nem jelezte irányába, az értesülés időpontjában azokat az oldalról eltávolította, hiszen sértették az általa felállított moderálási szabályzatot. Az alperes ilyenképpen mentesült a felelősség alól, ezt pedig a Fővárosi Ítéltábla is megerősítette¹¹⁸.

¹¹⁶ Fővárosi Ítéltábla Pf.20313/2009/3.

¹¹⁷ Kúria Pfv.20957/2012/7.

¹¹⁸ Fővárosi Ítéltábla Pfv.20314/2009/4.

A tárhelyszolgáltatók bizonyos feltételek esetén fennálló mentessége nagyjából azóta nevezhető tehát tendenciózusnak, mióta az ezzel kapcsolatos jogviták felmerültek szerte a világban; az Emberi Jogok Európai Bírósága a *Delfi AS vs. Észtország* ügyben¹¹⁹ hozott, e jogalkalmazási trendektől merőben eltérő döntése mindazonáltal számos további nézeteltérést eredményezett.

3.2. Változó tendenciák: a Delfi-ügy

A kérelmező online hírportál, a Delfi, 2006-ban cikket tett közzé a honlapján, amely egy helyi komp útvonalának megváltoztatása, és egy közlekedés szempontjából jelentős jégút megnyitásának késedelme közti összefüggésre hívta fel az olvasóközönség figyelmét (Észtországban télen a szárazföld és a szigetek közötti közlekedést a Balti tenger jégén kialakított jégutak teszik lehetővé).

A beszámolóhoz két napon belül 185 megjegyzés érkezett a portál „Szóljon hozzá!” elnevezésű rovatán keresztül, amelyek némelyike amellet, hogy sértő jellegű is volt, személyesen fenyegette a komptársaság felügyelőbizottságának egy tagját. Ő erre egy hozzászólások eltávolítását célzó felszólítást küldött a Delfi részére, amelyben nem ártallott kártérítés iránti követelést is megfogalmazni. Bár a Delfi a kifogásolt tartalmakat haladéktalanul, még a felszólítás kézhezvételének napján eltávolította, a kártérítés nyújtásától elzárkózott. Ennek következtében a felügyelőbizottság tagja polgári peres eljárást indított.

Észtország Legfelső bírósága megsemmisítette a Delfi számára kedvező első fokú bírósági ítéletet, megállapítva, hogy az nem hivatkozhat a 2000/31/EK irányelven alapuló, az információs társadalmi szolgáltatásokról szóló észt törvényre, vagyis nem élhet a közvetítő szolgáltatók számára biztosított mentességgel, mivel tevékenysége nem korlátozódott a pusztán technikai, automatikus és passzív jellegű közvetítésre. A Delfi közvétevo- és tartalomszolgáltatókénti minősítését a hozzászólások rovat hírportálba integrálása indokolta, valamint az, hogy kommentelésre buzdította felhasználóit, amelyekből mindezek mellett gazdasági nyeresége is származott a portálon elhelyezett reklámok révén. Ráadásul a kifogásolható hozzászólásokat kizárólag a Delfi volt képes eltávolítani az oldalról, a bejegyzést közvétevo felhasználó nem. A másodfokú bíróság és a Legfelső Bíróság ezért gondolta a felelősség kérdéskörét ezúttal a kiadók analógiájával érvelve eldönteni¹²⁰.

¹¹⁹ Case of Delfi AS v. Estonia. no.64569/09

¹²⁰ CHEUNG i.m. 44–49.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága az eset kapcsán azt vizsgálta, hogy az észti bíróságok intézkedései valóban aránytalanul korlátozták-e a szólásszabadságot, amikor az annak működésében tárhelyszolgáltatóként jelentős szerepet játszó¹²¹ Delfit felelőssé tette az oldalán közzétett hozzászólásokért. A kommentelést lehetővé tévő internetes portálok ugyanis felelősségre vonhatóságuk esetén kötelesek lennének a beérkező megjegyzések folyamatos figyelésére, monitorozására, amely a kisebb oldalak esetében az ezzel járó költségek megnövekedése miatt akár működésük ellehetetlenüléséhez is vezethet, már amennyiben az ezzel járó veszélyesség miatt nem mondanának le kapásból e szolgáltatás nyújtásáról, ami pedig súlyos csorbát jelentene a szólásszabadságukkal interneten élni kívánók számára¹²². Az EJEB álláspontja szerint a sérelmet szenvedett fél aránytalanul nehezebben tudná igényét a kifogásolt közlést tevővel szemben érvényesíteni, ezért a szólásszabadság ilyen jellegű korlátozása nem aránytalan.

Ez a konklúzió számos vitát eredményezett eddig is, és eztán is sokat fog, be kell vallani azonban, hogy a viták alapjául szolgáló, azok kapcsán felmerülő kérdések kétségtelenül jogosnak tűnnek. A téma kellően árnyalt megközelítése érdekében ugyanis aligha kerülhető meg a kérdés, hogy vajon a web 2.0 érában¹²³ is méltányos-e a közvetítő szolgáltatók bizonyos feltételek esetén fennálló mentessége tevékenységük „pusztán technikai, automatikus és passzív természetéből” fakadóan¹²⁴? Amíg a technológiai fejlődés röpké harminc év alatt előbb a floppy lemeztől a polifonikus csengőhangig, majd a polifonikus csengőhangtól a BlackBerry Passportig jutott, némi fáziskéséssel ugyan, de a jogfejlődés is követni igyekezett az eddigiekhez képest szokatlan életviszonyokból adódó, újfajta szabályozási igényeket, és a közvetítő szolgáltatók számára is speciális szabályok segítségével kívánta megteremteni a tevékenységüket és lehetőségeiket figyelembe vevő, méltányos felelősségi helyzetet¹²⁵.

Napjainkban azonban, amikor a tartalom formálásában a felhasználók szerepe dominánssá vált, a véleménypluralizmus hipertrófiája és a szólásszabadság megnyilvánulásainak szélsőségessége pedig korunk meghatározó nézeteinek égisze alatt soha nem látott teret nyert, felmerül a kérdés, hogy nem pont a felhasználókkal szemben vezet-e méltánytalansághoz ez a fajta mentesség, azáltal, hogy számos jogsértés esetén zárja ki a jóvátétel lehetőségét¹²⁶?

¹²¹ Vö: 2.2 tárhelyszolgáltatók helye, szerepe. 13–16.

¹²² BARTÓKI-GÖNCZY Balázs: Az online hírportálok felelőssége a kommentekért az EJEB értelmezésében. A Delfi A.S. v Észtország ügyben hozott ítélet margójára. <http://goo.gl/YIJb2O>.

¹²³ Vö: 1.1. 11.

¹²⁴ PARTI – MARIN i.m. 60.

¹²⁵ DÓSA – POLYÁK i.m. 140.

¹²⁶ Ld: 95. lj.

Amennyiben pedig nemleges válaszhoz konkludálnánk, nos, ebben az esetben további kérdés, hogy mi alapján, és hogyan lehetne meghatározni azt az egészséges határvonalat, amelynek meghúzásával még nem sérülnek a szólásszabadsághoz fűződő alapvető alkotmányos érdekek, ugyanakkor a jogalkotó és a jogalkalmazó a sérelmet szenvedett felet sem hagyja védtelenül? Melyik a helyes érvelés egyik vagy másik jogi konstrukció mellett, és melyik e konstrukciók közül a leghatékonyabb? Erre a kérdésre kereste a választ a magyar Alkotmánybíróság is a 2014. május 27-én kelt, sokat bírált határozatában.

4. Konvergencia a jogban?

Az Alkotmánybíróság a határozatában megállapította, hogy a hozzá 2012. december 1-jén benyújtott alkotmányjogi panasz nem megalapozott, az abban kifogásolt alapjog-korlátozásra pedig sor kerülhet, hiszen Alaptörvény-ellenesség esete nem áll fenn, a korlátozás pedig arányos az elérni kívánt, alkotmányosan indokolt céllal. A Kúria vitatott ítéletének megfelelően az internetes oldalon közzétett kommentek tartalmáért tehát a tárhelyszolgáltató akkor is felel, ha azok jogsértő jellegéről nem volt tudomása, és azokat a sérelmet szenvedett fél kérésére egyből eltávolította. Minderre azért van szükség, mert máskülönben az érintett aligha kaphatna elégtételt a bekövetkezett sérelméért¹²⁷.

4.1. Új fejlemények a szabályozásban

Sajó András találó megállapítása szerint a szólásszabadság korlátozása esetén az államot terheli a bizonyítási kötelezettség, vagyis nem a szólni kívánó személynek kell megindokolnia, hogy miért áll szabadságában azt mondani, amit gondol¹²⁸. Álláspontja összhangban van a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatával, mely a szólásszabadsággal foglalkozó határozatai közül¹²⁹ a 30/1992. (V.26.)-ban fejtette ki korlátozással kapcsolatos nézeteit. Ennek megfelelően ehhez az eszközhöz más alapjog és szabadság védelme érdekében, az arányosság követelményét szem előtt tartva lehet csak folyamodni. A határozat egyszersmind előkelő helyet biztosít a szólásszabadság számára az alapjogok rendszerében, amikor kijelenti, hogy a vele szemben mérlegelendő jogokat korlátozóan kell értelmezni¹³⁰.

E jogok, és a szólásszabadsággal szemben mérlegelhető érdekek csoportjairól, valamint az ezen érdekek meghatározása körüli vitákról már szóltam¹³¹, a tárhelyszolgáltatók internetes szólásszabadságban betöltött szerepéről, és felelősségük szabályozásának megosztó voltáról pedig szintúgy¹³². Témánk tárgyalásának jelenlegi fázisában így a hangsúly azon jogértelmezési módszerek bemutatásán lesz, amelyek alkalmazásával az Alkotmánybíróság végül a tárgyalt határozatban foglal döntésig jutott, és amelyek a felhasználók által közzétett kommentek és a tárhelyszolgáltatók tevékenysége közötti viszonyt úgy igyekeztek meghatározni, hogy ezáltal lehetővé váljon utóbbiak felelősségének kimondása.

¹²⁷ 19/2014. (V.30.) AB határozat.

¹²⁸ Sajó Andrást idézi MOLNÁR Péter. In: MOLNÁR Péter: *Gondolatbátorság*. Budapest, Új Mandátum, 2002. 36.

¹²⁹ Pl.: 36/1994. (VI.24.) AB hat., 30/1992. (V.26.) AB hat., 37/1992. (VI.10.) AB hat., 14/2000. (V.12.) AB hat.

¹³⁰ SAJÓ András: *A szólásszabadság kézikönyve*. Budapest, Kjk-Kerszöv, 2005. 153.

¹³¹ Ld.: 1.1. 9.

¹³² Ld.: 1.2. 13–16., 2.1.

Az ominózus AB határozat alapjául szolgáló ügyben az Experiment nevű, ingatlanhirdetéssel foglalkozó gazdasági társaság személyiségi jogok, azok nevesített tényállásai közül pedig a jó hírnév megsértése miatt indított eljárást a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete és mások ellen.

A Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE) annak érdekében jött létre, hogy a tartalomszolgáltatók egyeztetett, és szakmailag megalapozott állásfoglalásokkal, és az önszabályozás eszközeivel járuljanak hozzá a hazai internetes piac fejlődéséhez. Az internet lehető legkisebb állami szabályozása érdekében kialakították a hazai tartalomszolgáltatás elfogadható rendszerét tartalmazó etikai kódexet¹³³, amely nem jogforrás ugyan, és az általa megfogalmazott szabályok nem irányadóak a jogalkalmazóra, de orientálhatják a tartalomszolgáltató szervezet tagjait¹³⁴.

Az önszabályozás intézményrendszerének kialakítását a jogbiztonság követelményének megfelelően hosszú időre tervezett törvények, és az internet változásainak viharos tempója között fennálló ellentmondás ösztönözte. Az ennek oldásából fakadó igény kívánatossá tette, hogy a szabályokat a szakma által felhatalmazott kevés szereplő részvételével hozzák, akik közelebbről ismerik az a szabályozandó viszonyokat, így a demokratikus alapelvek a megalkotott norma rugalmasságának megmaradása mellett is érvényesülni tudnak majd. Mindezek mellett az állam által legitimitással felruházott önszabályozásnak az internet globális jellege és a nemzeti jogok közti feszültség oldásában is fontos szerepet szántak¹³⁵.

Az MTE tehát, mint az internetes önszabályozást koordináló szervezet, a honlapján cikk formájában állásfoglalást tett közzé, amelyben etikátlannak, és a tartalomszolgáltatási kódexbe ütközőnek nevezte az Experiment felhasználókat megtevesztő szerződési gyakorlatát. Olvasói számára kommentek fűzését tette lehetővé e cikkhez, melyet a II. és a III. rendű alperesek bár kissé más kontextusba helyezve, de lényegében változatlanul közöltek tovább saját honlapjukon, ahol a kommentelés lehetősége szintén adva volt. Az Experiment mind a cikk, mind pedig a hozzá fűzött kommentek tartalmát kifogásolta keresetében, melynek az állásfoglalásra vonatkozó részét ugyan a bíróság nem találta megalapozottnak, a kommentek kapcsán viszont helyt adott neki, és az olvasói levelekkel egy kategóriába tartozó, szerkesztett tartalomnak minősítve azokat, elutasította az Ektv. által biztosított mentesülési

¹³³ Az MTE története és céljai. <http://goo.gl/em0Tsr>.

¹³⁴ JÓRI (2002) i.m. 77.

¹³⁵ BAYER Judit: Az internet tartalomszabályozása Magyarországon (önszabályozás versus állami szabályozás). In: ENYEDI NAGY Mihály – POLYÁK Gábor – SARKADY Ildikó (szerk.): *Magyarország médiakönyve 2002*. ENAMIKE, 2002. 451-455.

feltételekre hivatkozó alperesi érvelést¹³⁶. Mindebből az MTE, valamint a többi alperes felelősségének fennállása következik.

Kimutatható ugyan némi hasonlóság az újságok cikkeihez hozzászóló olvasói levelek, és az internetes kommentek között, a jogértelmezés ezen analógiája mindazonáltal meglehetősen problematikus, a hasonlatot számos különbség teszi életidegenné.

Ilyen például, hogy míg a több tucat, vagy adott esetben több száz beérkező olvasói levél közül a szerkesztők az összes átolvasása után választják ki azt a néhányat, amelyet végül leközlnek lapjukban, addig a kommentek esetében megjelenés előtt a szerzőn kívül senki nem olvassa el a közlésre szánt szöveget¹³⁷. Az olvasói leveleket a szerkesztőség továbbá előre bejelentett és elfogadott módon rövidíti és szerkeszti, a kommentekre ezzel szemben a felhasználó által beírt formában történő közlés a jellemző, a beavatkozás moderálás esetén sem szerkesztést jelent, hanem a problémásnak minősített hozzászólás törlését. Teljesen más az interakció jellege és dinamikája is: egyrészt az olvasói levelekre – az elolvasást leszámítva – nem jellemző a párbeszédre törekvés más olvasókkal, a kommentelők viszont várják és keresik a többi kommentelővel lefolytatott eszme- és szitokcsere lehetőségét, másrészt az olvasói levél szerzője az újság válogatott anyagai közé szeretne bekerülni, a kommentelőnek pedig a napokon, vagy akár heteken keresztül is tartó virtuális vitában való részvétel a célja¹³⁸.

Az első fokú bíróság e téves jogértelmezésének gyökerei az olvasói levél jelenségét fogalmilag a megjelenítő honlap sajtó mivoltához kötő téves előfeltevésekben keresendők¹³⁹. A Fővárosi Törvényszék ugyanis a társadalmi egyesület blogján megjelenő állásfoglalást különösebb indoklás nélkül sajtóközleménynek tekintette, a blogszolgáltatás tulajdonosát pedig sajtószervnek¹⁴⁰, noha a Nyíregyházi Törvényszék jóvoltából született már ítélet, amely pont ennek ellenkezőjét mondta ki.

Az ügy felpereséről, aki a büntetés-végrehajtás hivatásos állományú tagjaként működött, az alperes internetes oldalának „Hírek” rovatában jelent meg a személyiségi jogait sértő cikk. A kifogásolt tartalmat ebben az ügyben bár nem komment képezte, hanem egy szerkesztőségbe beküldött, majd a honlapra operátori tevékenység során felkerült, ebben az értelemben tehát valóban olvasói levél, az ítélet témánk szempontjából releváns része elutasította a felperesi

¹³⁶ Fővárosi Törvényszék P.21022/2010/7.

¹³⁷ NÁDORI Péter: Kommentek a magyar interneten – a polgári jogi gyakorlat. *In medias res.* 2012/2. 322.

¹³⁸ Uo.

¹³⁹ Vö. 51. lj, az NMHH álláspontja a blogok, a fórumozás, a kommentek, és a médiatörvény viszonyáról.

¹⁴⁰ NÁDORI i.m. 324.

Stv.-re hivatkozást¹⁴¹, és megállapította, hogy az interneten közzétett honlap nem vonható a sajtó fogalma alá¹⁴².

De visszatérve az Experiment-ügyhöz: a kommenteket az olvasói levéllel egy tekintet alá vevő jogi megközelítés helytállóságát a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla sem erősítette meg, hiszen, mint ítéletének indoklásában áll, „*az olvasói levelek közzétele előzetes szerkesztői szűrés és döntés alapján történik*”, ez a megállapítás pedig nem igaz a kommentek esetében; az Ektv.-re utaló védekezést viszont a következtetés e módon történt levonása ellenére sem fogadta el. Álláspontja szerint ugyanis a kommentek nem olvasói levelek, hanem magánjellegű megnyilvánulások, ebbéli minőségükben pedig nem tartoznak az Ektv. tárgyi hatálya alá; a tárhelyszolgáltatók számára bizonyos feltételek fennállása esetén biztosított mentességre hivatkozni ennél fogva szükségtelen¹⁴³.

Az Ektv. vonatkozó szakasza így rendelkezik: „*e törvény hatálya – a 4/A. § kivételével - ne terjed ki az olyan közlésekre, amelyet gazdasági vagy szakmai tevékenység, vagy közfeladat körén kívül eső célból eljáró személy tesz információs társadalommal összefüggő szolgáltatás igénybevételével, ideértve az ilyen módon tett szerződési nyilatkozatokat is.*”¹⁴⁴ A törvény tehát a nyilatkozatot tevő személy minőségének (meghatározott feladatkörökön kívül eső eljárás), és az igénybe vett eszköz jellegének (információs társadalommal összefüggő szolgáltatás) figyelembe vételével határozza meg azon közlések igen tág körét, amelyek ennél fogva nem tartoznak a hatálya alá. Az uniós jogalkotó célja itt az volt, hogy a felhasználók szakmai, üzleti, foglalkozáson kívüli közléseit kivonja az elektronikus kereskedelmi szabályozás tárgyköréből, elmulasztotta viszont e közlések helyzetének pontos meghatározását a jogszabályi környezetben¹⁴⁵. A speciális felelősségi szabályok akkor érvényesülhetnek, ha a szolgáltató közvetítő szolgáltató, a kérdéses közlés pedig megfelel a törvényben foglalt kritériumoknak; amennyiben e körülmények nem állnak fenn, az Ektv. nem alkalmazható, a felelősség kérdése pedig egyéb szabályok szerint, a „megszokott rendben” alakul¹⁴⁶.

Ennek megfelelően az Ítéltábla szerint az állított jogsértést a Ptk. rendelkezései alapján kell megítélni, a kommentek eltávolítása a honlapról csak a kártérítési igény, illetve a felróhatóság alóli kimentés körében bír jelentőséggel, a jogsértés megállapítása szempontjából

¹⁴¹ Vö.: 42. lj.

¹⁴² Nyíregyházi Törvényszék P.20307/2008/15.

¹⁴³ Fővárosi Ítéltábla Pf.21129/2011/4.

¹⁴⁴ Ektv. 1. § (4)

¹⁴⁵ GRAD-GYENGE i.m 5.

¹⁴⁶ Uo.

nem¹⁴⁷. Az alperes erre felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, amelyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, valamint a kereset elutasítását kérve továbbra is konzekvensen képviselte saját közvetítő szolgáltatói státuszát, vitatva egyúttal, hogy a kommentek olyan magánjellegű közlések lennének, amelyekre nem vonatkozik az Ektv.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet alaptalannak találta, és kimondta, hogy az alperes nem mentesülhet a jogsértő közlések miatt objektív jogkövetkezményként érvényesített jogsértés megállapítása alól. Álláspontja szerint az MTE, mint tárhelyszolgáltató felelőssége az értesítési-eltávolítási eljárás szabályaival ellentétben¹⁴⁸ nem pusztán a jogsértésről való tudomásszerzéssel keletkezik. Mindez azt jelenti, hogy a jogsértés megvalósul abban az esetben is, ha a kérdéses komment csupán egy másodpercig volt elérhető az oldalon¹⁴⁹, a tárhelyszolgáltató tehát a közzététel pillanatától fogva felel, amennyiben ugyanis az internetes oldalán különböző hozzászólások elhelyezését ellenőrzés nélkül teszi lehetővé, a nagy számok törvénye alapján számolnia kell a jogsértő kommentek megjelenésének lehetőségével is¹⁵⁰. Az alperes a Kúria döntését követően az Alkotmánybírósághoz fordult, amely néhány körülményt új fénytörésbe helyezve bár, de a határozatát megelőző eljárás során hozott ítéletekkel összhangban szintén az MTE-t találta felelősnek a jogsértő kommentekért.

4.2 Végeredményként joghézag?

Az alapügy alperese alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy az Alaptörvény IX. cikkének értelmében megilleti őt a szabad véleménynyilvánításhoz való jog, amelynek kommunikációs alapjogként az a rendeltetése, hogy az igazság keresését, a közügyek megvitatását, illetve az önkifejezés lehetőségét¹⁵¹ társadalmi kontextusban biztosítsa, vagyis lehetővé tegye, hogy a közlő a címzettekkel az általa tett közlést megismertethesse. Napjainkban pedig adekvát tere mindennek az interneten működő fórumok és hozzászólások rendszere, ahol az általánosan bevett gyakorlat szerint az olvasók vagy előzetes moderáció mellett, vagy anélkül, a megjelenő tartalmakkal összefüggő álláspontjukat kifejezhetik¹⁵².

Az Alkotmánybíróság határozatának indokolásában az interneten zajló véleménynyilvánítás előkérdéseként áttekintette az információs társadalom, és főleg az internetes kommunikáció szabályozását, megvizsgálta az Ektv. és a 2000/31/EK irányelv

¹⁴⁷ Fővárosi Ítéltábla Pf.21129/2011/4.

¹⁴⁸ Ld.: II. fejezet, 1. rész, 20. lj.

¹⁴⁹ NÁDORI i.m. 328.

¹⁵⁰ Kúria Pfv.20217/2012/5.

¹⁵¹ Vö.: 21.

¹⁵² A benyújtott alkotmányjogi panaszról.

releváns rendelkezéseit, valamint tisztázott néhányat az érvelés folytatásához szükséges alapfogalmak közül¹⁵³. Ennek során egyet értett az előtte eljáró rendes bíróságokkal az Ektv. kommentekre alkalmazhatóságának elutasításában, noha azok meghatározását illetően eltérő álláspontot alakított ki.

Megállapította ugyanis, hogy a kommentek nem lehetnek magánjellegű megnyilvánulások (ilyenre példa többek között a magánlevél, a telefonbeszélgetés, vagy az e-mail), mivel ezek nem állnak a szólásszabadság oltalma alatt, tekintve, hogy csak meghatározott személyeknek szólnak, esetleg senkinek, de a nyilvánosságnak egészen biztosan nem. A magánélet körébe tartozó közléseket az Alaptörvény VI. cikke védi. Ezzel szemben a kommentet a szerzője egy bárki számára hozzáférhető internetes oldalon teszi közzé, jellemzően álnéven, így az semmiképpen sem tekinthető magánközlésnek; magánvélemény ugyan, de a nyilvánosságnak szánt magánvélemény¹⁵⁴.

A korábbiakban már bemutatam az Ektv. hatálya alól kieső közlések körét, a magánközlések pedig ilyenek. A kommentek esetén az Alkotmánybíróság két új szempont bevezetésével zárta ki a törvény alkalmazhatóságát, amikor a közlő személyének minőségén és az igénybe vett eszköz jellegén kívül¹⁵⁵ a közlés tartalmát és a kommunikáció célszemélyét is figyelembe vette, vagyis azt, hogy a komment (nem polgári jogi értelemben) nem címzett nyilatkozat, következésképpen a nyilvánosságnak szól. A kommentet ez a két szempont kiemelte az Ektv. által meghatározott fogalmi a körből, ebben az értelmezésben tehát a törvényi feltételek fennállása esetén sem tartozhatott volna annak hatálya alá¹⁵⁶. Ezen okfejtéssel az Alkotmánybíróság pontot tett az Ektv. alkalmazhatósága körüli polémiára, a kommentelés lehetséges formáiról, a moderált és a nem moderált kommentekről pedig ezt követően ejtett szót¹⁵⁷.

A kérdéskör különösen a kommentfelületet biztosítók tevékenységének minősítése szempontjából bír kiemelt jelentőséggel, a moderálás ténye ugyanis adott esetben annulálhatja a tárhelyszolgáltatói mentességet¹⁵⁸. Az alapügy során az MTE is arra hivatkozott, hogy felelőssége csak a moderálás esetén lenne megállapítható, az Alkotmánybíróság azonban a moderálás létének vagy hiányának a mentesülés szempontjából nem tulajdonítva

¹⁵³ 19/2014. (V.30.) AB határozat [28]-[41]

¹⁵⁴ Uo. [42]

¹⁵⁵ Ld. 139. lj.

¹⁵⁶ GRAD-GYENGE (2014) i.m. 5.

¹⁵⁷ AB hat. [43]

¹⁵⁸ Id.: *Prodigy*. 21.

megkülönböztető jelentőséget, mindkét típusba tartozó kommentet olyan tartalomnak tekintette, amelyért a szolgáltató teljes körben felelősséggel tartozik¹⁵⁹.

Érvelése szerint a moderált kommenteket az internetes oldal működtetője előzetesen megvizsgálja, és ha azok között jogsértőt, vagy a saját moderálási alapelveibe ütközőt talál, akkor egyszerűen nem teszi közzé, nagyban csökkentve ezzel a megvalósulható jogsértések lehetőségét. Moderálás hiánya esetén azonban bárki közzétehet bármit a rendelkezésre bocsátott felületen, a Kúria ítélete kapcsán már elmondottaknak megfelelően pedig a nem moderáló tárhelyszolgáltatóknak számítania kell a jogsértő kommentek megjelenésére; ezt pedig az Alkotmánybíróság is megerősítette.

Az ilyen esetek elsődleges felelősenek kiléte, hacsak nem saját néven szerepel, ismeretlen, és a legtöbbször utóbb sem azonosítható, a szolgáltató elleni fellépés kizárása esetén pedig a jogaiban sértett fél sehol sem találhatna jogorvoslatot – a felelősség tehát az internetes oldal működtetőjét terheli¹⁶⁰. Az Alkotmánybíróság szokásos megközelítéstől lényegesen eltérő álláspontja a jogsértés tényéből indult ki, amikor a moderálás tényét nem tekintette releváns különbségnek, az eredmény ugyanis moderált és nem moderált kommentek esetében is ugyanaz¹⁶¹. Ebben az intézkedésben többen látták a szólásszabadság alapjogának aránytalan korlátozását.

Az alkotmányjogi panasz szerint a szükséges és arányos korlátozás az lenne, ha a törvény alapján a bíróság elmarasztalná a jó hírnevet sértő megnyilvánulásokat, és megállapítaná a jogsértés felelősét, nem egy olyan valaki személyében azonban, aki kizárólag a közlés megjelenési formájául szolgáló eszközt biztosítja a jogsértést elkövető részére. Ez a korlátozás szerinte aránytalan. Mint mondotta, a szólásszabadságnak fontos aspektusa, hogy valaki az interneten előzetes moderáció nélkül tehesse közzé a véleményét, ennek viszont *conditio sine qua non*ja, hogy legyen olyan, aki e vélemény közzététele érdekében tárhelyet bocsát rendelkezésre. A döntés következtében azonban a fórumrendszer működtetők nem fogják vállalni a kockázatot, hogy egy-egy esetlegesen jogsértő kommentért nekik kelljen viselni a felelősséget¹⁶². A döntés erőteljes rokonságot mutat a Delfi-ügy ellentmondásos ítéletével, így akárcsak az, jelen határozat is viták és konfliktusok kereszttüzebe került, elsősorban a felelősség megállapításából fakadó következmények miatt.

Többen vizionálták ugyanis a hozzászólásoknak helyet adó rovatok bezárását, működésük potenciális ellehetetlenülését, amelyet a közvetítő szolgáltatók felelősségével kapcsolatos

¹⁵⁹ GRAD-GYENGE (2014) i.m. 8.

¹⁶⁰ AB hat. [43]

¹⁶¹ GRAD-GYENGE (2014) i.m. 7.

¹⁶² A benyújtott alkotmányjogi panaszról.

szabályok alapvető félreértése, és addigi joggyakorlat ismeretének hiánya, valamint teljes figyelmen kívül hagyása fog okozni¹⁶³. Mások riasztónak találták a bíróságok azon jogértelmezését, mely szerint egy kommentfelületen a negatív és ellenséges hozzászólások megjelenését előre kellene látni¹⁶⁴, megint mások szerint a határozat olyan helyekre tesz egyenlőségjelet, amelyeket nem járt kellően körbe, ez pedig helytelen olvasás és értelmezés esetén akár félelmet is kelthet, de legalábbis komoly terepet ad félreértések kialakulására¹⁶⁵.

Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy szólásszabadság a kommunikációs alapjogok forrása, e jog gyakorlása pedig többféle módon és eszközzel történhet, így többek között internet útján is, amely a kommunikáció teljesen új módja. Az internet nem jogmentes terület azonban, az ott tanúsított emberi magatartások a jogi szabályozás tárgyát képezik, alkotmányossági szempontból tehát az új technológiák által nyújtott tereken és felületeken, valamint kommunikációs csatornákon éppúgy érvényesítendőek az Alaptörvényből eredő alapvető jogok és kötelezettségek¹⁶⁶, mint az „analóg” világban. Mindebből, valamint az eddig elmondottakból levonható néhány következtetés.

Az Alkotmánybíróság azért tartotta lehetségesnek a tárhelyszolgáltatók kommentekért fennálló felelősségének a kimondását, mert megítélése szerint az azok számára biztosított, amúgy is érzékeny méltányossági helyzet a jelenlegi, megváltozott körülmények között a felhasználókkal szemben vezetett méltánytalansághoz. A jog a technika fejlődése által diktált társadalmi igényeket követve lehetővé tette a tárhelyszolgáltatók számára, hogy bizonyos feltételek esetén mentesülhessenek a jogsértő tartalom miatt fennállható felelősség alól¹⁶⁷. A cél a helyzetüket és a tevékenységük jellegét figyelembe vevő méltányos jogszabályi környezet megteremtése volt, a szinte évről évre kipattanó új paradigmák azonban a szabályozás terén is új kérdéseket vetettek fel: a minden eddiginél nagyobb interaktivitást lehetővé tévő web 2.0 szolgáltatások¹⁶⁸ megjelenése bizonytalanná tette a közvetítő szolgáltatók fajtái közé húzható határvonalakat, a felfokozott véleménypluralizmusban pedig kiéleződtek a szólásszabadság határai.

Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel kiemelte hát a kommentet a tárhelyszolgáltatók felelősségi helyzetét számukra előnyösen rendező Ektv. hatálya alá vont közlések közül, és mivel, mint arra okfejtésében rámutatott, az internet nem jogmentes terület, a vitát pedig rendezni kell, a polgári jog területében találta meg a kialakult helyzetre

¹⁶³ POLYÁK (2014) i.m.

¹⁶⁴ CHEUNG i.m. 46.

¹⁶⁵ MEZEI Péter: Kommentelni kéretik körültekintéssel.<http://goo.gl/4UWTjs>.

¹⁶⁶ AB hat. [50]

¹⁶⁷ Ld: 18–23.

¹⁶⁸ Ld: 10.

alkalmazandó jogot. A polgári jog pedig a személyiségi jogaiban sérelmet szenvedett jogalanyoknak lehetőséget biztosít arra, hogy jogainak érvényt szerezzen, és sérelmét orvosolja, ennek zálogát a bíróságok és az Alkotmánybíróság pedig jelen esetben a tárhelyszolgáltató felelősségre vonásában látta. Úgy vélem, az így kialakult status quo egy joghézag eredményeként jött létre.

5. Következtetések és a „merre tovább?” kérdésköre

A joghézag fogalmának meghatározására tett kísérletek majd mindegyikére jellemző, hogy a vizsgálatuk tárgyává tett jelenség kialakulásának okaként társadalmi változásokat jelölnek meg¹⁶⁹.

Aleksander Peczenik technikai és valódi joghézagokat között tett különbséget, utóbbiak alatt olyan társadalmi változások következtében előálló viszonyokat értve, amelyeket a jog eddig még nem szabályozott (ezt nevezi eredeti joghézagnak), de szabályoznia kellett volna, vagy szabályoznia kellene (ezt pedig származékosnak)¹⁷⁰. *Karl Larenz* rejtett joghézagként határozta meg azt az esetet, amikor a törvény tartalmaz ugyan az adott esetsoportra alkalmazható szabályt, ez azonban a jogszabály egészének értelme és célja szempontjából erre az esetsoportra nem illik, mivel a szabály figyelmen kívül hagyott egy meghatározott, releváns sajátosságot. De idevág *Helmut Coing* meghatározása is, aki szerint ha egy meghatározott esettel, és az ezáltal létrejövő problémával a törvényhozó nem, vagy nem teljes egészében számolt, és emiatt a felmerülő problémákra a törvénytől még az értelmezés segítségével sem lehet egy szakmailag megfelelő megoldást találni, törvényi joghézagról beszélhetünk¹⁷¹.

Nyilvánvaló, hogy a joghézag jelenségének és elméleteinek a témánk által indokoltnál mélyrehatóbb górcső alá vétele, annál részletesebb bemutatása sem tisztem, sem célom nem lehet ezen írás keretei között¹⁷². A fenti meghatározások által leírt jogrendszerbeli anomália, a meghatározások illusztrálta jelenség ugyanakkor álláspontom szerint pontosan ráillik a dolgozat során bemutatott, ellentmondásos helyzetre. Ezt a megállapítást szem elé véve, az eddig elmondottak összegzésének igényével teszem fel tehát a kérdést: miről is van szó voltaképpen?

Az ugyan aligha állítható, hogy a jogfejlődés beérte volna a technikait, az ez utóbbi folytán jelentkező társadalmi változásokat¹⁷³ mindazonáltal igyekszik nyomon követni, így az internet megjelenésekor előszeretettel vallott nézetet a jogmentes területről, ahol elfogadható az, ha néha-néha anarchia uralkodik¹⁷⁴. szerencsére meghaladtuk. Mára lehetségessé vált az

¹⁶⁹ MEZEI Péter: A joghézag kérdése régen és ma. *Jogelméleti szemle*, 2002/2.

¹⁷⁰ Uo.

¹⁷¹ Uo.

¹⁷² A témáról bővebben ld: SZABÓ Miklós: *Bevezetés a jog- és államtudományokba*. Miskolc, Bíbor, 2006. 131–133.

¹⁷³ ERIKSEN i.m. 43.

¹⁷⁴ NAGY Dorottya: Az internet és a jog. *Információs társadalom*, 2004/1. 37.

információs társadalom jogáról, vagy informatikai jogról beszélni, amely a vertikálisan felállított jogrendszert horizontálisan szövi át¹⁷⁵.

E jogterület történetét konfliktusok és nézeteltérések sokasága övezi, nyugvópontonról pedig a rohamos technológiai fejlődés pörgette társadalomban és gazdaságban semmiképpen sem beszélhetünk; akár tíz évnél nem régebbi szabályok tűnhetnek elavultnak az újonnan megjelenő igényekhez képest, tíz évnél nem régebbi szabályokról mondható akár el, hogy nem tudnak tisztázni egy adott problémát.

Álláspontom szerint az írásom során bemutatott jelenséghalmoz is ilyen probléma. Úgy vélem, hogy a tárhelyszolgáltatók felelősségének kérdését illetően a jelenlegi jogszabályi környezetben igen sziszifuszi munkával lehet csak rátalálni azokra az intézkedésekre, amelyek kielégítően, a méltánytalanság mellőzésével képesek balanszírozni a figyelembe veendő érdekek között. A közvetítő szolgáltatók helyzetét méltányosan rendezni hivatott EU irányelvek és törvények épp azon környezet elképesztő tempójú változásai miatt eredményeztek méltánytalanságot az elektronikus kapcsolatoknak egy másik pólusán, amely környezetre ezek a bizonyos irányelvek és törvények eredetileg vonatkoztak.

A jogalkotóra váró feladat heroikus tehát, ez azonban semmiképpen sem jelentheti azt, hogy megoldhatatlan is egyben. A körülmények valóban zűrzavarosak, ebből kifolyólag pedig muszáj világos, egyértelmű feltételeket biztosítani, ezek hiányában ugyanis nem csak a felmerülő konfliktusokban összeütköző érdekek szenvednének sérelmet, de az olyan, az állammal szemben a modern társadalmak által felállított alapkövetelmények is, mint a jogbiztonság. A tárhelyszolgáltatók tevékenységi körei folyamatosan differenciálódnak, a kezdetekkor egyértelműen meghúzható határvonal szolgáltató és szolgáltató között pedig elmosódott mára; szükség van tehát a jogalkotó és a jogalkalmazó következetes útmutatására e körülmények között. És mivel a globális hálózatot egyetlen állam sem uralhatja, hiszen a szuverenitás, és a hatalom gyakorlásának autonómiája a határoknál véget ér¹⁷⁶, a magyar jogászoknak is a külföldi megoldásokkal kongruáló módon kell kísérletet tennie a problémák megoldására¹⁷⁷.

Talán e felismerésektől vezérelve, talán bármiféle felismerés híján, de az Experiment-ügyben eljáró bíróságok és az AB kísérletet tett egy eddigiektől merőben eltérő jogértelmezésre. Könnyen belátható azonban, hogy bár nem a '90-es évekbeli értelemben, de az internet igenis specifikus terület, számos ahhoz kapcsolódó tevékenység jellege ugyanis a

¹⁷⁵ SIMON Éva i.m. 113.

¹⁷⁶ VEREBICS János i.m. 13.

¹⁷⁷ Az Egyesült Királyságban pl.: a 2013-as Defamation Act már eljutott a különbségtételig azonosított és nem azonosított közzétevő között.

hagyományos fogalmakra építő analógiák alapján (mint például a kiadó, a szerkesztő, vagy az olvasói levél) nehezen közelíthető meg. Ennélfogva nem feltétlenül a Ptk. a legadekvátabb, esetre alkalmazandó jogszabály; az Ektv. kizárásával azonban, mely pedig a jogsértés jóvátétel nélkül maradásához vezet, nem áll más a rendelkezésre. Mindez véleményem szerint biztosan megféleltethető a jogelméleti irodalomban fellelhető valamelyik joghézag-fogalomnak.

A kommentelést lehetővé tevő oldal működtetőjét egy az egyben felelőssé tenni a lehetséges jogsértésekért szintén az egyensúlyi állapot megbomlásához vezet. Mint arra *Nádori Péter* is felhívja a figyelmet már többször hivatkozott tanulmányában, ez az intézkedés nem feltétlenül logikusabb vagy igazságosabb, mint egy állatkert üzemeltetőjét felelőssé tenni azért, ha két látogató összeverekedik¹⁷⁸. Noha nem vitatja, hogy veszélyes terep a metaforáké, az általa mégis megkockáztatott során a moderálás felelősséget keletkeztető mivoltát ahhoz a logikához hasonlítja, amely abból, hogy vannak a látogatókkal foglalkozó munkatársak az állatkertben, akik, ha éppen arra járnak, megpróbálhatják kibékíteni a marakodó vendégeket, azt a következtetést vonja le következő, hogy ezeknek a munkatársaknak minden esetben be is *kell* avatkozniuk¹⁷⁹.

A tárgyalt Alkotmánybírósági határozathoz párhuzamos véleményt írt *Paczolay Péter* is differenciáltabban közelítette volna meg a kérdéskört. Nézőpontja szerint a szólásszabadság és a személyiségi jogok védelme közti alkotmányos egyensúly akkor teremthető meg, ha a felelősség telepítése kifejezi a honlap üzemeltetőjének sajátos, a szerkesztést teljes mértékben nélkülöző kapcsolatát a kommenteléshez, a személyiségvédelemhez feltétlenül szükséges jogvédelem pedig minden esetben adott a sérelmet szenvedett fél számára¹⁸⁰.

Indokoltnak tartotta a különbségtételt a beazonosítható személytől származó, és a névtelen kommentek között is. Beazonosíthatóság esetén a közvetítő szolgáltató ennek értelmében csak akkor lenne perelhető, ha a neki küldött jelzésre nem távolította el az értesítő által jogsértőnek tartott bejegyzést¹⁸¹, míg névtelen kommentek esetén a személyiségi jogsértésért fennálló felelősség objektív, és a felróhatóságon alapuló szubjektív jogkövetkezmények elhatárolásával úgy tette volna arányosabbá a szólásszabadság korlátozását, hogy az oldal üzemeltetőjétől a felróhatóság körében csak a kifogásolt komment jelzést követő eltávolítását követeli meg¹⁸².

¹⁷⁸ NÁDORI i.m. 332.

¹⁷⁹ Uo.

¹⁸⁰ 19/2014. (V.30.) AB határozat [70]-[78]

¹⁸¹ Uo. [76]

¹⁸² Uo. [77]

A határozathoz írt különvéleményében *Stumpf István* alkotmánybíró még tovább ment, amikor azt állította, hogy a szólásszabadság arányos korlátozása már eddig is rendelkezésre állott az értesítési-eltávolítási eljárás formájában¹⁸³. Minőségbeli különbséget látott továbbá az előzetesen moderált és nem moderált kommentek közzétételi lehetőségének biztosítása között, az előbbi eset ugyanis szerinte a konkrét közlés tartalmának ismeretében hozott tudatos döntést tükröz, aminek a szerkesztői felelősség szempontjából van jelentősége, míg az előzetesen nem moderált kommentek esetében e mozzanat hiányát vélte megállapítani¹⁸⁴.

A jogrendszer és a jogfejlődés jelenlegi állapotának szemrevételezése alapján aligha tudunk olyan választ adni a dolgozat során feszegetett kérdésekre, amelyek ne kerülnének a bemutatott nézetekhez hasonló viták és konfliktusok kereszttüzébe. A technikai fejlődés nem áll le, és ki tudja, hogy öt év múltán a nosztalgia és a lesajnálás milyen elegyével fogunk visszatekinteni a régi szép időkre, amikor még 6-os iPhoneon lehetett Viberezni. Az is elképzelhető, hogy mire a tárhelyszolgáltatók jogsértő tartalomért fennálló felelősségének kérdése végre mindenki számára elfogadhatóan rendeződik, a technika vívmányai folytán olyan új életviszonyok jelentik majd mindennapjaink részeit, amelyek ugyancsak felborzolhatják a jogalanyok, jogalkotók és jogalkalmazók kedélyeit. Nem tehetünk mást, mint hogy folyamatosan figyeljük a változásokat, az eddigi tapasztalatokból levonjuk a kellő következtetéseket, és megpróbálunk okulni a jövőre nézve, ahogy a régi tengerészmondás tartja ugyanis: a szél irányát nem tudjuk befolyásolni, de előkészíthetjük a vitorlákat.

¹⁸³ Uo. [83]

¹⁸⁴ Uo. [84]

Irodalomjegyzék

ÁDÁM Antal: A tömegközlés alkotmányi szabadsága. *Acta Humana*, 1998/30.

ÁDÁM Antal: *Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás*. Budapest, Osiris, 1998.

ADAMS, Douglas: *Galaxis Útikalauz Stopposoknak*. Budapest, GABO, 2004.

ADAMS, Douglas: Van-e mesterséges Isten? In: Douglas ADAMS: *A kétség lazaca*. Budapest, GABO, 2002.

BALOGH Zsolt: Általános rész. In: SCHANDA Balázs – BALOGH Zsolt: *Alkotmányjog – Alapjogok*. Budapest, Szent István Társulat, 2011.

BARTÓKI-GÖNCZI Balázs – POGÁCSÁS Anett: A médiatartalom-szolgáltatásnak nem minősülő internetes tartalmak szabályozása. In: KOLTAY András – NYAKAS Levente (szerk.): *Magyar és európai médiajog*. Budapest, Complex, 2012.

BARTÓKI-GÖNCZY Balázs: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára. *Iustum Aequum Salutare*. 7. évf. 2011/3. 139.

BARTÓKI-GÖNCZY Balázs: Az online hírportálok felelőssége a kommentekért az EJEB értelmezésében. A Delfi A.S. v Észtország ügyben hozott ítélet margójára. <http://goo.gl/xDSyMM>

BAYER József: Globalizáció, média, politika. In: BAJOMI-LÁZÁR Péter – BAYER József: *Globalizáció, média, politika*. Budapest, MTA Politikatudományi Intézete, 2005.

BAYER Judit: *A háló szabadsága*. Budapest, Új Mandátum, 2005.

BAYER Judit: Az internet tartalomszabályozása Magyarországon (önszabályozás versus állami szabályozás). In: ENYEDI NAGY Mihály – POLYÁK Gábor – dr. SARKADY Ildikó (szerk.): *Magyarország médiakönyve 2002*. ENAMIKÉ, 2002.

BAYER Judit: Formához tartalom. In: BAJOMI-LÁZÁR Péter – BAYER József (szerk.): *Globalizáció, média, politika*. Budapest, MTA Politikatudományi Intézete, 2005.

BAYER Judit: Személyiségsérg-sértések kontra szólásszabadság a neten: eltávolítás vagy válaszadás? *Médiakutató*. 2003/3.

BRIGGS, Asa –BURKE, Peter: *A média társadalomtörténete*. Budapest, Napvilág, 2004.

CASTELLS, Manuel: *A hálózati társadalom kialakulása*. Budapest, Infonia, 2005.

CSEPELI György: Magyarország legjobb választása: az információs társadalom. In: ENYEDI NAGY Mihály – POLYÁK Gábor – dr. SARKADY Ildikó (szerk.): *Magyarország médiakönyve 2002*. ENAMIKÉ, 2002.

DOBAI Sándor: Globalizációs és jog. *Jura*, 14. évf., 2008/2.

DÓSA Imre – POLYÁK Gábor: *Informatikai jogi kézikönyv*. Budapest, KJK Kerszöv, 2003.

ERIKSEN, Thomas Hylland: *A pillanat zsarnoksága*. Budapest, l'Harmattan Kiadó, 2009.

ESTERHÁZY Péter: Az ember szabadnak született. *Magyar Hírlap*, 1993. dec. 24.

FEKETE Balázs: Posztmodern elméletek. In: TAKÁCS Péter (szerk.): *Államelmélet I.* Budapest, Szent István Társulat, 2012.

FÉZER Tamás (szerk.): *A kártérítési jog magyarázata*. Budapest, Complex, 2010.

GALLY Eszter: A szolgáltatók felelőssége. In: Kiss Daisy (szerk.): *E-akták*. Budapest, Bibó István Szakkollégium, 2003.

GINTLI Tibor – SCHEIN Gábor: *Az irodalom rövid története*. Pécs, Jelenkor, 2007.

GRAD-GYENGE Anikó – HEGEDŰS Bulcsú – TÓTH András: *Infokommunikációs jog I.* Budapest, Patrocinium, 2013.

GRAD-GYENGE Anikó: Commentare-necesse. *Glossa Iuridica*. 2014/2. 5. (megjelenés alatt)

GUREWITZ, Michael: Az elektronikus sajtó globalizálódása. In: ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert – TERESTYÉNI Tamás (szerk.): *Média, nyilvánosság, közvélemény*. Budapest, Gondolat, 2007.

GYENGE Anikó: Az interneten elkövetett szerzői jogi jogsértések elleni védelem és az értesítési-eltávolítási eljárás. In: Kiss Daisy (szerk.): *E-akták*. Budapest, Bibó István Szakkollégium, 2003.

GYÖRFI Tamás: Szólásszabadság az Interneten: az analógiák nyomában. *Társadalmi szemle*. 53. évf. 1998/2.

GYÖRFI Tamás: Szólásszabadság az Interneten: jegyzetek a Reno v. Aclu-ügy margójára. *Jogtudományi Közöny*. 53. évf. 1998/7.

HALMAI Gábor: *A vélemény szabadság határai*. Budapest, Atlantisz, 1994.

HALMAI Gábor: *Kommunikációs jogok*. Budapest, Új Mandátum, 2002. 18.

HANKISS Elemér: *Az ezerarcú én*. Budapest, Osiris, 2005.

HANKISS Elemér: *Félelmek és szimbólumok*. Budapest, Osiris, 2006.

JÓRI András: A véleménynyilvánítás szabadsága az interneten. In: Zsuffa Ákos (szerk.): *E-kereskedelem*. Budapest, Századvég, 2002.

KOLTAY András: *A szólásszabadság alapvonalai*. Budapest, Századvég, 2009.

KÖNCZÖL Miklós: A klasszikus szerződéselméletek. In: TAKÁCS Péter (szerk.): *Államelmélet I.* Budapest, Szent István Társulat, 2010.

LYOTARD, Jean-Francois: A posztmodern állapot. In: Jean-Francois LYOTARD – Jürgen HABERMAS – Richard RORTY: *A posztmodern állapot*. Budapest, Századvég, 1993.

MARTON Géza: *A polgári jogi felelősség*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Vállalat, 1974.

MCLUHAN, Marshall: *A Gutenberg-galaxis*. Budapest, Trezor, 2001.

MEZEI Péter: A joghézag kérdése régen és ma. *Jogelméleti szemle*. 2002/2.

MEZEI Péter: Kommentelni kéretik körültekintéssel.
http://copyrightinthexxixcentury.blogspot.hu/2014/05/kommentelni-keretik-korultekintessel_30.html

MILL, John Stuart: *A szabadságról*. Kolozsvár, Kriterion, 1983.

MOLNÁR Péter: Az internetjog alapelve: a hagyományos médiaszabályozás nem alkalmazható, tartalomszabályozás helyett versenyre és hozzáférhetőségre van szükség. *Jel-Kép*. 2002/3.

MOLNÁR Péter: *Gondolatbátorság*. Budapest, Új Mandátum, 2002.

MOLNÁR Péter: Internetjog az Egyesült Államokban. *Jel-Kép*. 2001/2.

NÁDORI Péter: Kommentek a magyar interneten – a polgári jogi gyakorlat. *In medias res*. 2012/2.

NAGY Dorottya: Az internet és a jog. *Információs társadalom*. 4. évf. 2004/1.

NAGY Tamás: *Vélemény 2.0 – Közösségi Média Könyv*. Budapest, MEK, 2010.

NYÍRI Kristóf: Információs társadalom és nemzeti kultúra. <http://goo.gl/5JLZOV>

PARTI Katalin – Luisa MARIN: Foltvarrással az on-line illegális tartalom ellen: a tartalomblokkolás, a közvetítő szolgáltató felelőssége, és az értesítési-levélteli eljárás. *Infokommunikáció és jog*. 9. évf. 2012/2.

PINTÉR Róbert: Úton az információs társadalom megismerése felé. In: PINTÉR Róbert (szerk.): *Információs társadalom*. Budapest, Gondolat, 2007.

POGÁCSÁS Anett: 'Az internet szabadnak született' – az állam szerepe az új platform szabályozásában. In: CSEHI Zoltán – RAFFAI KATALIN: *Állam és magánjog*. Budapest, PPKE JÁK, 2014.

POLYÁK Gábor: Az internetszolgáltatók felelőssége az európai jogrendszerekben. In: ENYEDI NAGY Mihály – POLYÁK Gábor – SARKADY Ildikó (szerk.): *Magyarország médiakönyve 2002*. ENAMIKÉ, 2002.

POLYÁK Gábor: Offline sötétség az alkotmánybíróságon. <http://goo.gl/gaFUmq>

ROPOLYI László: *Az internet természete*. Budapest, Typotex, 2006.

SAJÓ András: *A szólásszabadság kézikönyve*. Budapest, Kjk-Kerszöv, 2005.

SIMON Dávid: Szoftverrel kapcsolatos egyes felelősségi kérdések. *Infokommunikáció és jog*. 2. évf. 2005/7.

SIMON Éva: Bevezetés az információs társadalom jogi szabályozásába. In: PINTÉR Róbert: *Információs társadalom*. Budapest, Gondolat, 2007.

SZEGHALMI Veronika: Trollok végveszélyben: a brit rágalmazási törvény margójára. <http://goo.gl/YzyzSL>

SZÜTS Zoltán: *A világháló metaforái*. Budapest, Osiris, 2003.

VEREBICS János: Az elektronikus gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok jogi alapkérdései az információs társadalomban. In: Zsuffa Ákos (szerk.): *E-kereskedelem*. Budapest, Századvég, 2002.

VEREBICS János: Lex Internetica <http://goo.gl/OgIIGl>

WEBBSTER, Frank: Globalizáció, információs társadalom, internet. In: ANGELUSZ Róbert – TARDOS Róbert – TERESTYÉNI Tamás (szerk.): *Média, nyilvánosság, közvélemény*. Budapest, Gondolat, 2007.

[Az internetes hivatkozások letöltési ideje egységesen: 2014. szeptember 15.]

Jogforrások

Az Európai Parlament és Tanács 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól.

Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról.

Google vs. Louis Vuitton C 236/08

L'Oréal vs. eBay C 327/09

Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos C 131/12

Scarlet Extended SA kontra SABAM C 70/10

Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB, Storyside AB vs. Perfect Communication Sweden AB C 461/10

Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA vs. Netlog NV C 60/10

Autronic AG v. Switzerland, no. 12726/87

Kurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden, no. 23883/06

Case of Delfi AS v. Estonia. no.64569/09

Zeran vs Aol 129. F 3d 327

Reno vs Aclu 521. U.S. 844.

Blumenthal vs Drudge 97 CV–1968

Stratton Oakmont, Inc. vs. Prodigy Services co.1995 WL 323710

30/1992. (V.26.) AB határozat

37/1992. (VI.10.) AB határozat

36/1994. (VI.24.) AB határozat

14/2000. (V.12.) AB határozat

19/2014. (V.30.) AB határozat

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről.

Nyíregyházi Törvényszék P.20307/2008/15.

Fővárosi Törvényszék P.21022/2010/7.

Fővárosi Ítéltábla Pf.20313/2009/3.

Fővárosi Ítéltábla Pfv.20314/2009/4.

Fővárosi Ítéltábla Pf.21129/2011/4.

Kúria Pfv.20217/2012/5.

Kúria Pfv.20957/2012/7.